

SORRETUN POLUILTA

KERTOMUSKOKOELMA

KIRJOTTANUT

RICHARD PESOLA

ASTORIA, ORE.
TOVERIN KIRJAPAINOSSA
1909

SISÄLTÖ:

Sananen lukijalle.

Sävel yössä.

Rakkaus ja luokkarajat.

Kotiseutuja hyvästellessä.

Hekumaa.

Yksi vielä.

Yksi tuhansista.

Anja.

Vapaassa maassa.

He ja me.

Yleisen mielipiteen uhri.

Rikkaiden ja köyhien kevät.

Tunnelmia.

Jumalanko syy?

Epätoivossa.

Työnuhreja.

SANANEN LUKIJALLE

Tässä kirjasessa löydätte joukon kertomuksia. Vaatimattomia, työn lomahetkinä tekastuja ne ovat, joten niissä mahdollisesti on — ja varsinkin porvarillisen lukijan mielestä — paljon puuteellisuutta ja vikoja. Rikkaiden ja mahtavien asettamia vaatimuksia tyydyttämään eivät ne kelpaa. Heitä varten eivät ne ole kirjoitettu. Köyhälistön, pohjakerrosten kansan kärsimyksiä niissä koetetaan kuvata. Ne ovat kirjoitettu l u o k k a h e n g e s s ä — köyhälistön luokkahengessä ja niinkään köyhälistöluokan jäsenten luettavaksi tarkotettu. Puolueellisuuttani en pyydä anteeksi: kukaan ei voi olla puolueeton. Kaikki, mitä vähäpätönsimmätkin kirjaset kirjoitetaan jomman kumman taistelevan luokan, joko köyhälistö- tai porvaristoluokan, puolesta. Tänä päivänä vielä kirjottaa suurin enemmistö kirjailijoita porvaristolle porvariston puolesta. Miksi? — Siksi, kun porvaristo heille hyvästi maksaa. Köyhälistöllä kirjailijoilleen ei ole varaa maksaa. Siksi onkin vähän köyhälistön kirjailijoita.

Vaatimattomana jätän tämän kirjasen etsimään lukijoita Amerikan suomalaisesta työväestöstä. Jos se voi löytää muutamiaakaan ystäviä ja elvyttää jonkun verran suomalaisen työväestön luokkatunteita, on tarkotukseni saavutettu.

Tekijä.

SÄVEL YÖSSÄ

He olivat raataneet itsensä uuvuksiin maan mustassa syvyydessä, siellä missä vallitsee aina yö, ikuisen yö... Nyt istuivat he väsyneinä mustan kiviröykkiön päälle, saadakseen siinä jonkikaan minuutin huoahtaa. Keuhkot ahmivat kilvan kosteaa ja pahanhajuista ilmaa. Sydämet hytkivät rintakehissä ikäänkuin pois päästäkseen, ja valtimot tyktyttivät rajusti ... Hiki valui virtana alas ruumista; se liisteröi vaateriekaleet kiinni ihoon .....

— — —

Heitä oli kaksi nuorukaista. Useoita vuosia oli kumpainenkin työskennellyt tuossa kaivannossa, uhranneet voimiaan ja hikeään, saamatta kuitenkaan palkakseen muuta kuin vaateriekaleet ja kurjan toimeentulon.

Kaivannon kosteaan ja pahanhajuiseen ilmaan he olivat jo niin tottuneet, että sen huonoudesta eivät paljonkaan nurista osanneet. Tosin oli se kumpaisestakin imenyt kaikki verevyyden, saattanut hengityksen tuskallisen raskaaksi ja veltostanut ruumiin. Mutta kaikki tuo oli tapahtunut niin hiljaa, vitkalleen, että he eivät olleet ensinkään sitä huomanneet. Itsekin heistä kumpainenkin vertaillessaan sitä aikaa, muutama vuosi sitten, jolloin eivät vielä kaivoksen mustaan kitaan olleet kertaa-kaan painuneet — nykyisyyteen, tunsivat tuntu-

vasti kuihtuneensa. Mutta tuo kuihtuminen oli käynyt niin hitaasti, että mahdoton oli määritellä miten, milloin ja missä se oli tapahtunut. Ennen he olivat olleet terveitä, reippaita ja voimakkaita nuorukaisia, mutta nyt kivuloisia, kangistuneita ja verettömiä. Rintatauti ja luuvalo olivat alkaneet kumpaistakin vaivata. Ne estivät unen. Ruokahalu myös oli kadonnut. Aina työhön alkaessa työntäytyi veri päähän, alkoi pahoinvointi. Se tosin oli kuurottaista ja meni pian ohi, mutta kuitenkin sen yhä uudistuessa joka työvuoron alkaessa, kävi elämä tuskalliseksi.

Kaivannon huono ilma oli tehnyt tehtävänsä. Hivuttamalla, vitkalleen, aivan huomaamatta se oli nuorukaisilta ryöstänyt terveyden — tuon ihmisen tärkeimmän ja kalleimman aarteen, omaisuuden. Ennen, silloin kuin he kaivantotyöhön alkoivat, ei tarvinnut niin usein huoahtaa kuin nyt. Väsymys työskennellessä saavutti nyt paljon nopeammin. Huoahtaa täytyi usein, aina kun se vaan oli mahdollista paasin vaanivilta, verta janoovilta silmiltä.

— — —

Mutta nuoria ja elämänhaluisia olivat he vieläkin. Sen he tosin hyvinkin tiesivät, että elämänsä osa ei ole parhaimpia, mutta sitä he eivät voineet paremmaksi muuttaa. He tunsivat mahdin, joka pakottaa heidät näivettymään kaivannon mustissa ja pimeissä onkaloissa. Tuota mahtia vastaan he olivatkin taistelun alottaneet, mutta heidän

täytyi vielä alistua sen orjiksi, alamaisiksi, sillä liian vähän kohtalotovereitaan, samassa kadotuksessa olevia ihmisiä, oli uskaltanut nousta sitä vastustamaan. Useasti tosin, kärsimysten äärimilleen kohotessa, he tunsivat oikeutettua kiukkua niitä työläistoverejaan kohtaan, jotka tyytyväisinä kärsivät kamalimmatkin vääryydet ja kiittelivät vaan vallitsevia olosuhteita, vaikka ne nilkkovat miljoonilta ihmisiltä voimat, elämän halut ja terveyden, siedettäviksi, vieläpä — mallikelpoisiksi ja hyviksikin, sillä he käsittivät selvästi, että sellaisen tyytyvien kohtalotoverien tietämättömyyden takia heidänkin täytyy kärsiä, heidänkin täytyy tietoisina alistua saman riiston ja nyljennän alaisiksi .....

Mikä juuri katkerinta luokkatietoisien työläisen ajatella, on se, kun tietää että maailmassa on leipää, vaatetta, rikkautta ja kaikkia elämän tarpeita yllin kyllin, mutta osattomaksi niistä täytyy jäädä siksi, kun suurin enemmistö työläisiä ovat niin aaseja, että eivät ymmärrä vaatia, vaan kuihtuvat ja kuolevat tavaravarastojen — jotka he itse työlään ovat tuottaneet — äärissä nälkään. Vaikka teknillinen teollisuus on kasvanut niin suureksi, ettei kenenkään työläisen enää tarvitsisi alistua orjantyöhön, mutta kaikki ihmiset saisivat elämänsä tarpeet verrattain vähillä ponnistuksilla — parin kolmen tunnin työllä — niin sittenkin täytyy raataa ylenpalttisesti niidenkin, jotka tietävät ja ymmärtävät tämän kaiken — siksi, kun suurin enemmistö

työläisistä ovat vallitseviin olosuhteisiin, äärimmäiseen, hivuttavaan ja kiduttavaan orjantyytyväisiin. —

Jos tänäpäivänä nousisivat työläiset kaikkialla maailmassa vaatimaan ihmisoikeuksiaan, niin he myöskin ne saisivat. — Työväestä itsestään riippuu kaikki: tahtooko se olla orjuudessa vaiko vapauudessa.

Tänäpäivänä kaikkialla maailmassa painavat työläisiä kahleet. Niiden painon alaisina täytyy heidän kitua, kuihtua, näivettyä ja kuolla nälkään. Mutta milloin tahansa he voivat rikkoa nuo kahleet, tulla vapaiksi, ottaa oikeutensa.

Kuinka kauvan vielä työväestä kärsii orjuutta, joka ei ole kahle- ja henkiorjuutta parempi? — Milloin se vapauttaa itsensä, ottaa oikeutensa?

— — —

Näitä seikkoja pohtivat nuorukaiset. He tunsivat sorretun asemansa ja siksi olivatkin liittyneet työläisluokan vapaustaistelun rintamaan. Ne katkerat kärsimykset, jotka vuosien kuluessa olivat ryöstäneet heiltä terveyden ja jäntevyyden, olivat heidät koulanneet ymmärtämään sosialistisen työväen liikkeen siksi liikkeeksi, jonka takana ovat heidänkin etunsa ja inhimilliset oikeutensa. Orjain katkerat kärsimykset, tuskat ja puutteet, olivat heidät opettaaneet ikävöimään vapautta, veljeyttä ja tasa-arvoisuutta. Ne kaikki he näkivät mahdollisiksi saavuttaa sosialistisen luokkataistelun avulla.

Hiki oli lakannut juoksemasta. Tuli kylmä. Kosteiksi ja kylmiksi muuttuivat kivet, joiden päällä he istuivat. Kylmiä ne olivat olleetkin, mutta nyt se vasta alkoi tuntua ... Valtimojen tykytys myös oli käynyt paljon harvemmaksi, mutta hengitys pysyi yhtä raskaana ja samoin kaivannon ilma yhtä painaltavana, jäytävänä, kiduttavana ja murtavana.

— — —

He nousivat ylös. Porakone alkoi käydä. Se tykytti maaemon povessa kuin sydän ihmisrinnassa. Hiljalleen painui pora mustaan kallioon, mutta myrskyisesti kaikui laulu:

“Työn orjat sorron yöstä nouskaa!
Maan ääriin kuuluu kutsumus;
Nyt ryskyin murtuu pakkovalta,
Tää on viime ponnistus.
Pohja vanhan järjestyksen horjuu.
Orjajoukot taistohon!
Alas lyökää koko vanha maailma,
Ja valta teidän silloin on!
Tää on viimeinen taisto;
Rintamaamme yhtykää,
Niin huomispäivänä kansat
On veljet keskenään!”

Sävel kiiri korkealle kaivannon mustissa holveissa, missä se vähitellen hälveni. Oli yö. Siellä maan povessa sykkivät sydäminä sadat porakoneet. Sadat orjat raatoivat rikkauksia — eivät itselleen,

mutta niille, jotka ennestään omistavat miljoonia — kapitalisteille.

Sävel hälveni yössä.

Mutta sama sävel uudistuu yhä tuhansilla orjain kärsimyspaikoilla. Se ei lakkaa ennen kaikumasta, orjia sorronyöstä ylös herättämästä, ennenkuin työväki, kansa, tuo tuhatpäinen leijona on herännyt ja rikkonut päältään sorronkahleet, mitkä kapitalistinen järjestelmä sen harteille pannut on.

Kaikukoon siis yhä yössä se sävel.

RAKKAUS JA LUOKKARAJAT

Vainiola oli pitäjän herraskaisten kotikylä. Se oli pitäjän keskuksessa, kahden valtatie risteyksessä, eikä myös hyvin kaukana pitäjän kirkolta. Vainiola oli luonnonihanalla paikalla; suuri joki, jonka rantamat olivat mitä hedelmällisintä maata, virtasi sen läpi. Kauniita mäkiä, kukkuloita ja laaksoja oli Vainiolan kylän ympäristö täynnä. — Tuo luonnon monipuolinen ja vaihteleva viehättävyisyys oli kai sinne vuosien vieressä kuljettanut monia "sivistyneitä säätyläisperheitä." Vainiolassa oli useita kauppiaita, apteekareita, asianajajia, puoti-palvelijoita y. m. Myös asui siellä pitäjän lääkäri apulaisineen. Pappilakaan ei ollut kaukana Vainiolasta. Se oli kirkonkylän ja Vainiolan rajalla. Muuten voikin sitä pitää jonkinmoisena pitäjän herraskaisten keskusasemana; siellähän ne herraskaisten kekkerit tavallisesti pidettiin, siellä asiat pohdittiin, punnittiin ja muovaeltiin.

Mutta asui Vainiolassa muitakin kuin herrasväkeä. Vanhimmat ja sitkeimmät asujamet olivat talonpoikia, oikeita suomalaisia tervaskantoja. Myös oli joitakin käsityöläisperheitä. Talonpojat olivat kuitenkin Vainiolan perusaineita, joiden päälle koko kylä oli rakennettu. Ne eivät olleet rikkaita, päinvastoin köyhänpuoleisia pikkutilallisia, joiden asema ei ole Suomessa missään paikassa kehuttavaa.

Näiden Vainiolan alkuasukasten ja myöhemmin kylään muuttaneiden herraskaisten väliin oli vedetty selvät rajaviivat. Herraskaiset halveksivat suunnattomasti talonpoikia, vaikkakin he suuresti elämäntarpeitensa hankinnan tähden joutuivat olemaan niistä riippuvaisia. Mihinkään "kekereihin-sä" eivät herraskaiset laskeneet talonpoikia eikä niiden poikia eikä tyttäriä. Talonpojat päinvastoin herraskaisten tapoja, aina pitoihinsa, kuten häihin ja hautajaisiin, kutsuivat ensimmäisinä herraskaiset, niissä herraskaisille eri huoneisiin hienosti katetut pöydät parasten passarien kera valmistivat. Kauvan he näin tekivät, eivätkä nurkuneet, vaikkeivät herraskaiset pitäneet heitä elukoita parempina.

— — —

Rantala oli yhden Vainiolan talonpoikaistalon nimi. Rantalaiset uskonnollisuutensa takia olivat päässeet pitäjän rovastin suosioon. Rantalan lapset saivat käydä pappilassa pappilan lasten kera leikkimässä. Sen aiheutti se seikka, kuten jo sanottu, kun Rantalan vanhukset olivat kristillismielisiä ja niinollen kristillisten pyrintöjen etupään ihmisiä, joita rovastinkin, niin tarkoin kuin hän muuten luokkarajoja noudattikin, täytyi suopeudella kohdella — riippuihan hänen asemansa ja menestyksensä hyvin paljon niistä.

Rantalassa oli poika, Aatto, joka teräväpäisyytensä takia oli saanut pappilankin herrasväen suosion puoleensa. Rovasti salli eritoten Aaton käydä pappilassa leikkimässä saman ikäisten tyttäriensä

kaussa. Pappilan nuoret tytöt, mutta erittäinkin Naima, joka jo lapsuudesta asti osottautui vakavaluontoiseksi, pitivätkin paljon Aatosta. Ilman Aattoja eivät heidän leikkinsä sujuneet. Siksi hakivatkin he hänet usein pappilaan, jos ei Aatto muuten tullut.

Mutta, mikä ihmeellisintä, meni joskus rovastin suopeus niinkin pitkälle, että hän salli tyttäriensä olla Rantalassa koko päivän kisailemassa kylän lapsien kera.

Näissä leikeissä suopuivat Rantalan Aatto ja pappilan Naima toisiinsa.

Naima ja Aatto olivat yhden ikäiset. Jo varhaisimpina lapsuuden aikoina heillä kumpaisellakin oli ominaista se, että he olivat taipuvaisia ajatteluun ja mietiskelyyn. Useinkin he leikin temmellyksestä väistyivät syrjään ja yhdessä mietiskeivät heille outoja asioita.

Aatto oli näkymättömillä siteillä vuosien viereissä kasvanut kiinni pappilan Naimaan; ja samoin Naima Aattoon. He kaksi kaipasivat kumpainenkin toisiaan. Ja sitä mukaa kuin he varttuivat, kasvoi myös heidän ystävyytensä toisiaan kohtaan.

Kun Aatto oli paljon pappilassa, oppi hän tuntemaan herrasväen elämäntapoja. Pappilan vanhukset hyväilivät paljon lapsiaan. Aina palattuaan joltain virkamatkalta rovasti hyväili ja suuteli lapsiaan; samoin teki rouva. Pappilan lapset olivat hyvin puettuja. Aatto, joka kodissaan ei mihin-

kään tuollaiseen hyvyteen ollut tottunut, katseli katein silmin pappilan lasten asemaa.

Kerran palattuaan pappilasta päätti Aatto äidiltään tiedustella syytä, miksi eivät he Rantalan lapset vanhemmiltaan saa samallaista kohtelua kuin pappilan lapset. — Miksi vanhempansa milloinkaan eivät hyväile ja suutele heitä, niinkuin tekevät pappilan vanhemmat lapsilleen? — Miksi ei heitä hyvin pueta ja siistitä, kuten pappilan lapsille tehdään, miksi?

Mutta äiti ei voinut Aaton tiedusteluihin antaa selvää vastausta. Hän vastasi vaan: Talonpojilla ei ole aikaa lapsia hyväillä, kuten on herrasväellä. Talonpoikien **täytyy elää työllä**, jota eivät herraskaiset tee. Talonpojilla on paljon lapsia, herraskaisilla vaan muutamia.

Aatto ei kuitenkaan ollut äitinsä vastauksilla tyydytetty: — Miksi pitää sitten toisten tehdä ylenpalttisesti työtä, kun toiset eivät tee mitään? Miksi pitää niiden, jotka työtä tekevät, kärsiä puutetta, kun ne, jotka eivät mitään tee, elävät loistossa ja ylellisyydessä?

Äiti hämmästyi Aaton uteliaisuudesta: — Niin on Jumala säätänyt tämän järjestelmän ja emme saa kapinoida sitä vastaan. Meidän täytyy kiittää Jumalaa siitäkin, että edes jotenkuten tässä elämässä eteenpäin pääsemme.

— Eikö siis Jumala rakastakkaan kaikkia ihmisiä yhtäläillä, kuten olette minulle opettanut, koska hän toisille antaa hyviä vaatteita, hyvää ruokaa

ja jakaa kaikkea hyvyyttään, mutta toisille ei anna mitään? — — —

— Rakastaa, lapsi kulta, rakastaa Jumala kaikkia yhtälailla. — Älä nyt turhia kysele; Jumala suuttuu! —

Aatto mietti näitä kysymyksiä alinomaa. Kun ei hän tyytynyt äitinsä vastauksiin, päätti hän pappilan Naimalle uudistaa äidilleen tekemänsä kysymykset.

Mutta Naimakaan ei osannut hänelle niihin vastata. Siksi jäivätkin ne hänen itsensä vastattaviksi. Ja sen hän myöhemmin tekikin. Hän löysi kysymyksiinsä selvät vastaukset.

— — —

Rovastikin alkoi jo katsella karsain silmin Naiman ja Aaton ystävyyttä. Kuitenkaan ei hän tahtonut sen kehittymistä suorastaan estämään käydä. Hän tiesi, että sen kehitys lakkaa pian, kun Naima lähetetään kouluun, jossa oppii ymmärtämään mihin luokkaan hän kuuluu.

Ja niin tapahtuikin. Naima lähetettiin kouluun — kauvas kotipitäjästä. Aatto jäi kotiinsa, jossa kaipauksella muisteli Naimaa ja odotti sitä hetkeä, jolloin koulu loppuu ja Naima palaa kotiinsa. Silloin, niin uskoi hän, vasta heidän ystävyytensä lujaksi käy.

Naima kirjoitti useoita kirjeitä Aatolle, joissa sanoi usein muistavansa Aattoa ja pahoitteli sitä, kun Aatolla ei ollut mahdollisuutta päästä kouluun. Aatto vastasi Naiman kirjeet, niihin sydämensä

kaipaukset piirsi. Sitä pahoitteli hänkin, kun ei pääse opin teille, vaikka kovin haluttaa ja sielu tietoa janoo.

Naima palasi koulusta. Paljon oli hän muuttunut, mutta hyvin viihtyi vielä Aaton seurassa.

Kohta Naiman palattua tuli Aatto pappilaan. Rovasti ei häntä enää niin suosinut kuin ennen, mutta Naima oli yhtä ystävällinen kuin ennenkin. Muiden ystävyyttä ei hän kaivannutkaan.

Hauskassa seurustelussa kului kesä. Syksyllä lähti Naima taasen kouluun. Erosta kahtapuolinen kaipaus oli nyt paljon suurempi.

Keväällä palasi Naima taaskin koulusta kotiinsa. Mutta paljon vieraampaa oli jo heidän seurustelunsa. Tosin kävi Aatto vieläkin pappilassa, mutta ei niin usein kuin ennen. Hänen käyntiensä harventumiseen vaikutti se, kun pappilassa alkoi tulla yhä ynseämmäksi hänen vastaanottonsa. Naimaakaan ei hän saanut siellä enää aina käydessään tavata. Kun Aatto pappilaan tuli, oli rouvalla useinkin hyvin tärkeitä toimia Naimalla teetettävänä. Naima itse kylläkin olisi halunnut Aaton kanssa edelleen seurustella. Olivathan he lapsuuden tovereita, jotka olivat aina toisiaan ymmärtäneet. Mutta vanhempansa eivät enää tahtoneet nähdä hänen Aaton kanssa seurustelevan. "Kunniallista ei ole säätyläistytölle seurustella oppimattoman talonpoikaispojan kanssa." Tuota läksyä yhä useammin vanhempansa Naiman päähän teroittivat.

Näin vierivät vuodet. Yhä enemmän erkani-

vat Naiman ja Aaton tiet. Naiman tie kulki ylös kansasta, hienojen säätyläisneitosten — joiden huomatuimmat tunnusmerkit ovat: kahisevat silkkipuvut timantti- ja jalokivikoristeineen sekä nuhteeton ulkonainen käytös — joukkoon ja Aaton kansanuorison julkiseen elämään.

Kuitenkin, vaikka heidän tiensä näin erosivat, tunsivat he sydämissään sanomattoman paljon ystävyyttä ja rakkautta toisiaan kohtaan. Naima, vaikkakin hänet oli opetettu halveksimaan kansanuorison lapsia, rakasti Aattoja ja — rakasti vieläkin, vaikka oli jo täysi ihminen, valmis säätyläisneiton. Aatto rakasti myös, mutta — toivottomasti Naimaa. Joskus he vieläkin toisiaan tapasivat, ja ne hetket olivat kumpaisellekin suloisimpia hetkiä.

— — —

Sitä mukaa kuin Aatto oli mieheksi varttunut, oli myös kasvanut tiedon janonsa. Hän oli jo täysi nuorukainen, kun pääsi vihdoin sitä sammuttamaan. Eräessä likikaupungissa rupesi Aatto lukemaan jatkokursseilla. Hän edistyi nopeaan.

Samaan aikaan kuin Aatto lueskeli, oli Naima kotonaan. Hän oli jo valmis säätyläisneiton.

Kosijoita ei Naimalta puuttunut. Niitä ilmestyi kuin sieniä sateen jälkeen. Mutta hän oli kylmä; muisteli vaan Aattoja, jota kohtaan ensi lempensä oli tuntenut.

— — —

Kosijaksi vihdoin ilmestyi muuan maisteri. Kun rovastikin tätä kosijaa kohtaan oli erittäin suosiolli-

nen, suostui Naina vihdoin häneen ja kihlaus julaistiin.

Aatolle lähetettiin kihlauskortti myös. Se oli kipein isku. Hän lopetti lukunsa ja riensi kotipaikoilleen.

Kerran sai hän vielä Naimaa puhutella ja silloin purki hän itsensä tyhjäksi: Iloitse onnestasi, niin kauvan kuin se kestää. Nauti hekumasta ja juo rakkauden maljoja. Ne eivät ole ikuisia nautintoja. En kadehti sinua, en. Mutta kaiken onnesi keskellä muista, että maailmassa on pistäviä orjantappurapiikkejäkin. Ne ovat pistäneet monia, pistäneet kipeästi... Jos sattuvat joskus ne pistämään sinuakin, älä tyrmisty — se ottaa kipeää — muista vaan että ovat ne muitakin pistäneet...

Naima tyrskähti itkuun: Puhut niin katkerasti. Mitä pahaa olen tehnyt sinulle? — Miksi pitää sinun ennustaa, et hän ole mikään profeetta? Mutta hän muisti samalla kerran tuolle nuorukaiselle sydämensä, ensi lempensä antaneen. Enempää ei hän voinut jatkaa. Jätä minut, rakas Aatto, rauhaan. Minä olen tehnyt väärin, olen tinkinyt rakkauteni kanssa. Sinä saat hyvällä syyllä tuomita minua, mutta muuten en ole voinut tehdä kuin tehnyt olen, sillä on olemassa säätyrajat, luokkarajat... Minä en ole tohtinut astua niiden yli — miksi, sitä en tiedä tai jos tiedänkin, en voi enkä tahdokkaan sinulle sanoa... Jätä minut rauhaan! — — —

Aatto vastasi: Minä jätän sinut, jätän koko teidän hienoustoluokan, mutta en rauhaan. Minä

olen elämäni myyränä kaivamassa multaa, jonka päällä seisotte, jalkainne alta. Minä olen raskaana vuorena painamassa harteillanne. — Teidän täytyy luhistua alas, tulla sille tasalle, jolla me olemme. Ennen en jätä teitä rauhaan.

— — —

Aatto ei kuitenkaan heti jättänyt kotiseutujaan. Hän alkoi tehdä voimakasta herätystyötä kotiseutunsa kansannuorison keskuudessa. Se työ olikin hänen katkeralle tunnolleen ainoa viihdyke.

Pappilassa oli Naiman häät, mutta ei sinne talonpoikia kutsuttu, vaikka talonpojat aina samallaisiin pitoihin herraskaiset ja etupäässä pappilan herrasväen olivat kutsuneet. Aattoakaan ei kutsuttu, vaikka hän oli Naiman paras lapsuuden toveri. Se lisäsi hänen katkeruuttaan, ja täydellä syyllä kyläkin.

— — —

Aatto jätti kotiseutunsa tuhansine muistoineen ja matkusti kauvas pois täynnänsä oikeutettua katkeruutta kotiseutunsa herraskaisia kohtaan. Rauhaan eivät herraskaiset hänestä päässeet. Monta katkeraa pähkinää hän heitti kaukaakin herraskaisien pureskeltavaksi.

— — —

Vainiolan talonpojat alkavat olla jo valveutunutta joukkoa. Heidän herättämisekseen on Aatto tehnyt paljon työtä. Jo herraskaisetkin alkavat huomata "ketä he ovat pistäneet."

KOTISEUTUJA HYVÄS- TELLESSÄ

Monia päiviä painalti mieltäni raskas tunne. Sen tunteen, pelon, arkuuden — miksi sen nimittäisin — olin tuntenut monasti ennemminkin, mutta aina olin sen saanut sammutetuksi, tukahdutetuksi niin, ettei sen roihuavasta liskasta jäänyt jälle muuta kuin räytyvä hiilos... Nyt se sama tunne kohosi jälleen niin voimakkaana, että huomasin olevani voimaton sitä sammuttamaan. Vanhat kytevät hiilokset olivat alkaneet palaa, palaa voimakkaasti, ikäänkuin olisi vieno tuuli niihin puhallellut, puhallellut leppoisasti, ei rajusti myrskähdellen, juuri niin, että räytyvät hiilokset sen vaikutuksesta suloisesti alkoivat palaa, liekehtiä.

Tuli oli päässyt irti ja minä, minä poloinen tunsin olevani kykenemätön sitä sammuttamaan... Minä olisin halunnut, oikein sanoen tahtonut sen sammuttaa, mutta tiesin olevani voimaton siihen. Olinhan tuntenut monia kertoja jo ennemminkin: sen tulen kanssa ei ole leikkimisen varaa. Vaikeasti, kovin vaikeasti sen sammuminen oli ennemminkin tapahtunut, vaikka ei se koskaan ollut noin voimakkaana syttynyt. Mitä sitten nyt. Ihan turhaa yrittää. Siksi alistuin kohtalon alle. Nielen sen katkeran nesteen pohjaan asti — kerran se on kuitenkin mieltävä. Niin ajattelin.

...Minun täytyy lähteä pois kotoa...

Se se oli, joka sen katkeran tunteen sytytti.

Minun täytyy lähteä pois kotoani — minun täytyy. Monasti ennenkin olin sen tuntenut, mutta ei niin pakottavana, määrävänä. Minun oli uskominen: nyt se on totta.

Oikeastaan ei sellainen paikka ole koti, josta on pakotettu pois lähtemään. Mutta minä pidin sitä kotinani. Eliväthän siinä matalassa majassa, josta minun piti pois lähteä, harmajahapsiset, elämän koulussa paljon kokeneet vanhempaini: isäni ja äitini. Heidän tähtensä minun piti lähteä — vaikkapa se maja ainoastaan siksi, kun he siinä asuivat, oli minulle rakas ja sentakia minun niin perin vaikea siitä erota.

Se ei ollut syntymäpaikkani se "koti", jota minä tässä kodikseni kutsun. Syntymäkotiani hallitsivat vieraat ihmiset. Useasti olin tilaisuudessa käymään sitä katsomassa, mutta vuosi vuodelta oli se käynyt minulle vieraammaksi. Sitä mukaa kuin lapsuuden pyhät muistot kuluivat sielustani pois, sitämukaa myöskin syntymäkotini vieraantui. Useasti en enää viime-aikoina siellä halunnut käydäkään, sillä nähdessäni miten vieraat ihmiset sitä raastoivat, pala palalta kuluttivat minun pyhiä muistojani pois, tuli mieleni katkeraksi. En vihannut niitä ihmisiä, sillä tiesin että heidän on niin tehtävä. He tahtovat syntymäkotini ajanmukaiseen kuntoon, sen kautta tulla toimeen ja — rikastuakin. Vanhat syntymäkotini huoneet olivat silloin ränsistyneet, kun he sen

vastaan ottivat. Heidän oli rakennettava uusia ja korjailtava vanhoja. Heidän oli niin tehtävä ja olivathan he sen ostaneet **puhtaalla rahalla**. Mitä minun heidän tehtäviinsä tarvitsee sekottautua. Enkä minä sekottautunutkaan. Joskus elämän köyristämälle isä-vanhukselle rupesin puolittain riemuisasti puhumaan: niin ne siellä asuvat, mutta silloin aina näin vanhuksen pään painuvan alas ja hänen hengityksensä käyvän tuskalliseksi. Minä ymmärsin häntä. Ne vanhat ränsistyneet rakennukset, joita siellä syntymäkodissani revittiin alas, olivat hänen kokoonpanemia. Niitä rakennellessa oli hän vuo-dattanut monta hikipisaraa, monta puutteen kyynel-tä varistanut. Siinä toimessa oli hänen selkensä köyristynyt ja hartiansa painuneet kumaraan. Siksi hän ei olisi halunnut nähdä niitä alas revittäväen.

Minuun koskivat eniten lapsuuden muistot. Niin, niitäkin on minulla! — Aina, kun syntymä-kodissani revittiin alas jotakin vanhaa, tuntui minus-ta kuin samalla revittäisi minun pyhimpiä muistojani kappale kerrallaan. Oikeastaan se sitä olikin. Muistot siellä kylmenivät. Ne siirtyivät sen matalan majan piiriin, jossa vanhempani olivat ja josta minä tunsin olevani pakotettu poistumaan — onneani koettamaan(?)

Koko kotiseutuni vuosien kuluessa oli käynyt minulle rakkaaksi. Siellä oli syntymäkotini, jossa olin leikkinyt lapsuuteni leikit ja se toinen — se koti — oli siellä myös, jonka karua kamaraa olin useasti aurannut ja jonka pelloilla sirpilläni usein hallan-

panemaa viijaa oin katkonut. Siellä oin ensimmäiset jyvät noukkinut tiedon- ja valistuksen vainiolta, kuunnellut käen kukuntaa ja satakielen lirutusta kauniiden kesäöiden verhossa. — Nämä — ja monet muut seikat — olivat tehneet syntymäseutuni minulle rakkaaksi, niin rakkaaksi, että minä pelkäsin kuten kuolemaa sitä hetkeä, jolloin olen pakotettu siitä luopumaan.

...Se hetki tuli...

Monia viikkoja näin isä-vanhuksen kasvoissa huolestuttavat piirteet. Ne puhuivat selvää kieltä kotini taloudellisesta epävarmuudesta. Ja aina vaan huomasin noiden piirteiden käyvän yhä entistäkin synkemmiksi. Syntymäkotini, joka myös oli hänenkin syntymäkotinsa, oli vanhus myynyt velkojen takia. Sitten oli hän ostanut halvemman maatilaa jostakin ulkopitäjästä. Ei viihdytty siellä. Palattiin jälleen syntyseudulle. Vanhus teki kauppaa — ikäänkuin uhalla — maatiloilla. Vihdoin osti hän pienen ränsistyneen tilan. Siihen asetuttiin asumaan ja se alkoi, sitä mukaa kuin sen huonoja tiluksia saatiin kuntoon, tulla rakkaaksi ja kodikkaaksi. Mutta vanhus itse tuli vanhaksi. Minä, jonka voimiin hän luotti, olin nuori. En ajatellut paljon taloudellisia huolia. Velka, jota tilan ostossa oli tullut, kasvoi yhä, vaikka vanhus uurasti kaikki voimansa taloudellisten huolten keventämiseksi. Jotkin naapuritalot olivat jo ennemmin päässeet "paremmalle puolelle". Nämä rikastuivat yhä. Kun koneista rupesi tulemaan hyötyä pikkuviljelijöille,

ostivat nämä varakkaammat niitä ja suorittivat lyhyessä ajassa monet työt, jotka yksinkertaisilla työkaluilla veivät kauvan aikaa — uutterastikin työkennellessä. Vanhus ei voinut saada maanviljelyskoneita. Verot nielivät säännöllisesti vuositulot. Vaikka kirkossa ei kotiperheeni kulkenut, kuitenkin täytyi suorittaa täsmällisesti "papin maksut". Niitä rikkaampia, jotka olivat saaneet itselleen joitakin koneita, täytyi ruveta käyttämään suorittamassa kii-reellisimpiä töitä koneillaan. Niin jouduttiin velkaan ja samalla riippuvaiseen asemaan varakkaista. Ne halusivat yhä enemmän nylkeä ja mitä ahtaammalle jouduttiin, sitä enemmän saivat siihen mahdollisuutta. Toiselta puolen katsoen he olivat pakotettuja siihen. Niillä rikkaimmillakin olivat omat kilpailijansa. Vapaakilpailun laki oli noussut sinnekin, erämaan syvään syliin, määräämään ihmisten keskinäiset suhteet. Yhdet alkoivat anastaa toisten töiden tuloksia; toisten täytyi sortua...

Isä-vanhus, jonka raadanta oli saattanut raih-naiseksi, murehti kotini tilaa. Hän näki sen luisuvan yhä alemmas — vihdoin, jos ei mistään pelastusta tule, menee sekin vieraille ihmisille, jotka sitä tunnottomasti alkavat raadella... Siksi oli mielensä apea, siksi kutoi suru synkät iärteet kasvoilleen. Huoliin heityin minäkin. Jostain on apu, pelastus löydettävä.

Apein mielin istui kotiperheeni takkatulen ääressä pitkää, pimeää talvipuhdetta viettämässä. Ei puhe tahtonut luistaa. Synkkänä, huoliin vaipuneena

istui vanhus. Sinä iltana minä sanoin asian, jota jo useita päiviä olin miettinyt.

— Niin, ehkäpä se on paras, että minä lähdän maailmalle — onneani koettamaan. Ei täälläkään näytä mitään tulevan...

Jotenkin tähän tapaan aloin puhua.

Vanhukset tulivat lyödyiksi hämmästyksellä.

Siltä se tuntuu, jatkoin minä, turha täällä on voimiaan ponnistella. Maailmalla on laaja tila koetella. Jos sattuisi onnikin kohtaamaan... Jos...

Nyt tarttui vanhus puheeseen. Hän lausui: "Totta on, turha täällä on ponnistella. Vaikka yöt ja päivät raataa, kaikki tulot menevät kädestä suuhun ja — velkaantuukin. Kuusikymmentä vuotta — ylikin — olen minä koettanut rikastua, mutta turhaa on ollut koetus. Muutamille ahnassieluisimmille se onni on sallittu. Ei näytä ponnistelu auttavan. Herroja yhä lisääntyy ja verot kasvavat. Pikkuviljelijöitä nyljetään suunnattomasti — vietäisi vielä sielukin sisältä, jos vaan antaisi. Paras on koettaa muualla".

Mykkänä kuunteli keskusteluumme äiti. Luin hänen kasvojensa ilmeistä, että hän myönsi jokaisen sanan olevan totta — tinkimätöntä totta — mitä isäni lausui. Minä tein päätöksen: **m i n ä l ä h d e n.**

*

Hitaasti kuluivat päivät lähtövalmistelussa. Niiden vierissä pohdein minä elämän ristiriitaisia, outoja kysymyksiä. Hyvästien hetki joutui. Minun

täytyi jättää hyvästit kotiseuduille, sen tuuheville metsille, joissa huuhkaimet syysöisin huusivat, puroille, leikkitantereille ja — ennen kaikkea — sille kansalle, korprien kansalle, jonka sydäntä likellä oli kasvanut, jonka kanssa olin tuntenut samoja iloja ja samoja suruja. Sen kansan keskelle oli noussut jotakin, jotakin sellaista, mikä pakotti minut lähtemään. Senkin keskellä oli kasvanut sorto- ja anastushalu. Tuo kansa ei ollut syypää siihen. Tuiki rehellistä se oli. Jostakin muualta se oli tunkeutunut — avarasta maailmasta...

Nuo ihmiset tuolla korprien kätöksessä pitivät minusta — minä tiesin sen — vaikka he sieltä ulos minut ajoivat. He eivät olisi sitä tahtoneet tehdä, mutta heidän täytyi. Suuren, avaran maailman lait olivat painaneet heidätkin alamaisikseen. He eivät olleet syyllisiä siihen, jos joutuivatkin toisiaan riistämään ja jos tuon riistokilpailun tähden heikomat sortuivat.

*

Se oli sunnuntai-aamu keski-talvella, kun kotiseutuni heitin. Kotini yksinkertaisiin, vaatimattomiin suojiin oli kertynyt iso liuta kyläläisiä. Siinä oli nuoria, elämänhaluisia poikia ja tyttöjä, joiden kanssa minulla vuosien vierissä oli ollut niin paljon yhteistä, joiden kanssa olin uneksunut suuria unelmia ja — pettynyt! — Siinä oli vanhoja, elämän katkerassa koulussa harmaantuneita ukkoja ja akkoja, joita aina olin tottunut kunnioittamaan. Kaikilla heillä olivat omat toivomuksensa minulle, matkalle

lähtevälle, jaettavana. En tiedä mikä lie, mutta minä en ilostunut — niinkuin ennen. Minä aavistin, uskoin, että kaikki toivomukset ovat turhia. Elämällä ovat omat lakinsa ja niitä lakeja eivät järkytä ihmisten toivomukset. Siksi, tuon aavistaen, kai pysyin kylmänä. Kylmästi annoin käteni kaikille. Kylmä olin, kylmä ja kova kuin marmooripatsas.

Istuin rekeen ja hevonen lähti menemään. Loin katseeni vielä kotitölliin, josta monet katseet minua seurasivat. Ne seurasivat siksi, kunnes katosimme näkymättömiin...

Vanha isäni seurasi kuskina. Ei turhiin tunteidensa tulkitsemiseen aikaansa kuuttanut. Huolestuttavia ajanmerkkejä löytyvän kertoi. Kertoi jokapäiväisistä asioista, miten siemeniä ei ole riittävästi kevätkylvöjä varten, miten niiden hankkiminen on vaikeaa, kun rahaa ei ole. Verojen rasituksesta puhui, puhui siitä, miten valtio niillä rasittaa pikkuviljelijöitä, pakottaen niitä heittämään tilansa ja vaipumaan tilattomien joukkoon.

Minä tiesin hänen puhuvan totta, kuulin miten jokainen sana lähti sydäimestä. Matka kului. Tien ohella oli tuttuja taloja. Oli muutamia herraskaisien asuntoja ja mökkejä —, joista kurjuus ja puute loistivat ulospäin. Kun katselin herraskaisien asuntoja, puristuivat nyrkkini umpeen. Niissä asuvat laiskurit, jotka nauttivat uutterien työn tulokset, jotka mässäävät hekumassa köyhien puutteen kyyneleiden kera kootut rikkaudet. — Miksi nuo uutterat ovat köyhiä, sivistymättömiä ja raakoja, mutta nuo

laiskurit rikkaita, sivistyneitä ja hienoja? — Sitä kysyin itseltäni, kysyin useita kertoja ja päätin siihen vastauksen etsiä.

Se on rehellistä kansaa siellä korprien povessa. Täyttänyt on se nurkumatta velvollisuutensa ja seisunut alallaan vuosisatoja. Vasta viimeisien vuosikymmenien kuluessa on sen rauha häiritty, se on joutunut olemaan keskinäisessä taistelussa. Entisaikaan yksimielisinä siellä on taisteltu hallaa ja karua luontoa vastaan; eivät yhdet kohonneet paljoakaan toisia rikkaammiksi. — Mutta se aika on mennyt. Sitämukaa kuin "sivistyneitä säätyläisiä" on sinne tunkeutunut, on sen kansan solidarisuus kadonnut. Nyt on se kiivaasti keskinäisessä taistelussa. Taloudelliset vassit lait pakottavat sen siihen taisteluun. Ei sivistys ole syypää siihen, eivätkä ne ihmisetkään jotka sivistyksen nimellä sinne ovat tunkeutuneet rauhaa, sopusointua häiritsemään. Syyllisyys on löydettävissä syvemmältä: vallitsevan järjestelmän perusteista.

Nämä aatokset risteilivät mielessäni, kun hiljalleen painuttiin pois kotiseudun syvästä sylistä. Outoja seutuja ilmestyi eteemme. Sinne korprien poveen jäivät lapsuuteni suloiset ja katkerat muistot; sinne jäivät ystäväni ja viholliseni. Kaipauksen kyynelet vierähti poskelleni. Rakas olet korprien kansa — rakas ainaisesti — minulle.

Katkera oli mieleni kotiseutuja hyvästellessä. — Ja se katkeruus ei ole vielääkään — monien vuosien vierittyä — irrottunut. Se kytee syvällä sielussani.

Se on laajennut, paisunut leppymättömäksi vihaksi vallitsevaa sortojärjestelmää vastaan, joka pakottaa ihmiset käymään sotaa keskenään ja siinä sodassa alinomaa sortumaan tuhansia, — miljoonia uhreja, joka riistää ihmisiltä kaikki jaloimmat ominaisuudet, tehden heistä kylmiä, paikasta paikkaan ajelehtivia jääkappaleita.

HEKUMAA

Pastori Pikkarainen istui tyytyväisenä hienosti sisustetussa "virkahuoneessaan" pöydän vieressä olevalla nojatuolilla.

Juuri oli hän päässyt virkatoimistaan vapaaksi. Siinä istuessaan laski hän päivän tuloja. Haudannut oli hän neljä ruumista sinä päivänä, 5 dollaria ruumis: 20 dollaria; kastanut 5 lasta, 2 dollaria kappale: 10 dollaria; vihkinyt kaksi paria, 5 dollaria pari: 10 dollaria. Näiden tulojen lisäksi oli hän nostanut viime kuukauden vakinaisen palkkansa, 85 dollaria. Rahaa sinä päivänä siis oli tullut 125 dollaria; siihen summaan sinä päivänä oli ansainnut 40 dollaria.

"Hyvä päivä", hymähti hän itsekseen lasketuaan saadut rahansa ja muistikirjassaan olevat numerot yhtäpitäviksi. "Luulevat, että papin virka ei ole enää tuottavaa, mutta kyllä tuotakin päiväpalkkaa, minkä tänään olen tehnyt, on vaikea irrottaa työnantajalta tavallisen palkkatyöläisen. Saa siihen puskea kuukauden — toistakin. Kelpaahan sitä tässä elellä kunhan vaan noita tyhmiä piisiä, jotka minulle rahansa puskevat. Viisi minä heidän uskoistaan välitän; siinä kaikki, kunhan vaan saan paljon rahaa. Et Kristus-parka Golgatalla ristinpuussa riippuessasi tiennyt aavistaa miten paljon kuolemallasi ansaitsevat papit rahaa...

Mutta se on sama. Jos minä en kuolemallasi rahaa tekisi, tekisi toinen ja minä saisin kärsiä puutetta jossakin huonopalkkaisessa virassa. Parempi on käyttää tilaisuus hyväkseen, kun on vielä paljon pöllöjä, niin mitäs muuta kuin ottaa heiltä rahat pois ... Tyhmä olet kansa vielä, paljon sinua keritään ja nyljetään. Mutta nämä ihmiset nauttivat siitä, kun heitä narrataan. He eivät tiedä, että minäkin olen vapaa-ajattelija, ateisti, joita he niin kauheasti pelkäävät. Mutta minä en sano sitä heille, minä tahdon ansaita paljon, paljon rahaa” ...

Näin aprikoi pastori itsekseen. Rouva, joka oli huomattavasti pastoria vanhempi, tuli varovasti “virkahuoneeseen” juuri pastorin näitä aprikoidessa.

Pastorin ajatukset häiriytyivät rouvan tulosta ja siksipä hän puolittain äkäisesti tiuskasi:

— Katri, mitäs sinä? ...

Rouva katsoi ihmetellen pastoriin. “Kuinka sinä, rakas Kustaa, noin minulle tiuskit? Voitko pahoin tai ovatko seurakuntalaisesi tehneet sinulle jotakin väärin?

— “Ei, Katri-kultani, kaikki on hyvin”, vastasi pastori tyyneenä. “Minä vaan olin tuossa syviin ajatuksiin vaipuneena ja siksi hermostuin tulostasi. Rakas Katrini, tule likemmäksi, hyväile minua... Minä pidän sinusta niin paljon ....

Rouva tuli pastorin polvelle, pani kätensä kaulalle ja suuteli. Ja pastori puristi rouvaa rintaansa

vasten. He syleilivät ja suutelivat toisiaan, he nauttivat elämän heikumasta.

— Sinä olet ansainnut paljon rahaa tänään, rakas Kustaa, kun olet niin hyvällä tuulella ja hyväilet minua”, sanoi rouva.

— “Ei ole nurkumiseen syytä”, vastasi pastori vähän mietittyään. Sitten hetken kuluttua jatkoi: “Mutta rakas Katri, sinun on nyt mentävä seurakunnan ompeluseuran kokoukseen. Lupasin sinne itse tulla, mutta minä en jaksa nyt, voin huonosti ... Minä jään kotiin. Mene sinä ... Pidä seurakunnan naisia hyvällä tuulella ... Se kannattaa ... Ensi maksun aikana on iltama ... Saadaan taas paljon rahaa, ymmärräthän, Katri! Me tarvitsemme rahaa. — — —

Rouva suostui pastorin ehdotukseen. Puhuihan pastori niin ymmärrettävästi ja ei vihaisesti, kuten tavallisesti, vaan lempeästi, ystävällisesti.

— “Minä tahdon Irjan mukaani”, sanoi rouva.

— “Irjallahan on työtä kotona. Mene sinä vaan, rakas Katri, yksinäsi.”

Rouva uskoi. Hän alkoi valmistautua lähtemään. Pastori puhui lempeästi ja hyväili häntä. Rouva tunsu itsensä onnelliseksi. Harvoinhan naimisiin menon jälkeen Kustaa häntä oli hyväillyt; usein oli ärtyinen ja tiuski. Monasti oli rouva ollut ihan varmana siitä, ettei Kustaa häntä rakastakaan. Olihan hän Kustaata vanhempi kymmenkunta vuotta. Hänellä oli rahoja ja niiden takia Kustaa kaiketi nai hänet. Kustaa oli ollut hu-

nolla tiellä”, juonut ja hurjastellut ja niinmuodoin joutunut rappiolle. Vasta naimisiin menon perästä ansaitsi papin tittelin. Juopottelun tautta ei kuitenkaan saanut kunnollista paikkaa. Silloin lähti Amerikkaan.

Nyt rouva uskoi kuitenkin Kustaan häntä rakastavan. Eihän Kustaa muuten voisi olla niin hyvä ...

Rouva lähti. Pastori jäi yksikseen virkahuoneeseensa. Istuessaan mukavassa asennossa keinutuolissa, sytytti hän Havanan sikarin ja veteli siitä hienoja sauhuja. Elämänsä tuntui niin sanomattoman mukavalta... Hän “havanalaisen” tasaisesta palosta nautti; eivät karret putoilleet valkoiselle silkkiliiville, ne jäivät töröttämään sikarin nokkaan. Sellaista sikaria on niin hyvä poltella ...; sauhutkin tulevat niin pehmeitä, maukkaita; mukava on katsella kun ne kohoilevat ylös, muodostavat sauhurenkaita, jotka hetken kuluttua särkyvät, hajoovat ja haihtuvat olemattomiin ...

Pastori kutsui Irjan virkahuoneeseensa. Irja tuli. Irja oli pastorin palvelustyttö, nuori, kahdeksantoista vuotias, viehkeä, kaunis, iloinen, sinisilmäinen tytöntyllykkä.

— “Niin, tuota”, alkoi pastori, “onko sinulla Irja kahvia? Rouva meni kylään; hän viipyy useita tunteja ... Ajattelin, että juotaisiin me yhdessä kahvia ja — ja — huvitettaisi toisiamme... Nämä sunnuntai-illat tulevat niin pitkiksi istuskella yksinään. Eihän Irjallakaan minnekään ole kiirettä.”..

Irja hämmästyí pastorin kohteliaisuutta; rupesi kuitenkin valmistamaan kahvia.

Irja toi kahvin tarjottimella pastorille. Hän laski sen pöydälle, sillä ei pastorilla ollut kiire. Itse istui hän pöydän luokse, katseli sanomalehtiä.

Pastori oli hyvällä tuulella. Kohta alkoi puhua "mukavia" ja lasketella leikkiä. Irjaa nauratti makeasti.

Pastorin leikki tuli yhä sulavammaksi. Jopa vihdoin kiepsautti Irjan polvelleen. Irja tappeli vastaan, mutta ei ollut vihassa, nauroi... Pastori oli kaunis mies: valkoinen iho, viikset sulavat ja hyvässä järjestyksessä. Samoin hiukset. Kädet niin pulleat ja pehmoiset. Vasemmankäden nimettömässä sormessa loisti komea timanttisormus... Miellyttävä mies! — — —

Kun pastori painoi Irjan rintaansa vasten ja otti suutelon hänen punottavalta poskeltaan, oli Irjankin vastustusvoima kukistettu. Hervottomana hän nojasi pastorin rinnalla. Hän vertaili pastoria ja Anttia, jonka kanssa oli vähän niinkuin ollut "tekemisissä", toisiinsa. Kyllä siinä Antti jäi huonommalle puolelle. Anttihan olikin vaan kaivantoorja, jolla oli karkeat kädet, karkeat viikset ja yksitoikkoinen käytös... Pastori, hieno herrasmies, — oikea gentleman. Parempi on hänen syliinsä vai-pua.....

Pastori kantoi Irjan sylissään kuin pienen lapsen toiseen huoneeseen. Siellä oli pimeä. Vuoteelle laski ja itse tuli myös.....

Irja säpsähti... Mitä pastori ajattelee tehdä... Miksi pimeään. Hän yritti nousta ylös, mutta ei voinut. Herposi jälleen vuoteelle. Herra Jumala, — missä rouva, missä kaikki ihmiset? — Pastori on hävytön, paha... Ei paha, pastori on hyvä, pastori on kaunis, armas, rakas.....

Eikä pastori paha ollutkaan. Lempeästi hyväillessään Irjaa puhui: "Minun Irjani, kulta Irjani, armas ainoani!... Yhdessä me hekumasta nautimme. Näin on niin hyvä. Älä ujostele!... Hetkinen vielä... Jospa tätä kestäisi ijankaikkisesti... Voi armas elämä, voi armasta hekumaa....."

Irja nousi vuoteelta. Hän horjui ottaessaan ensimmäisiä askeleita. Hänelle oli tapahtunut jotakin outoa, paha — sellaista, jota ei ennemmin ollut tuntenut. Häntä hävetti ja suututti... Mutta pastorinhan oli syy siihen, mitä tapahtunut oli... Hän oli taistellut vastaan sen minkä voinut.

Vielä ei pastori laskenut Irjaa. Uudelleen, yhä uudelleen hyväili hän häntä... Sinä kaunis impeni, sinua lemmin, sinua rakastan....."

— — —

Kun rouva myöhään illalla saapui kotiin, ei pastori enää hyväillyt häntä. Pastori oli muuttunut kokonaan.

Rouva aavisti jotakin tapahtuneen. Irjakin niin epäröiden, häveten ja kainostellen katseli häntä...

Kun levolle mentiin, ei nukkunut rouva. Koko pitkän yön valvoi, ajatteli ja päätteli. Mutta ei nukkunut Irjakaan. Kaksi sinistä silmää valvoi.

Tuppaantuivat niihin kyyneleetkin. Hän itki, itki oman asemansa outoutta.

Pastori Pikkarainen yksin nukkui ja näki kauniita ja hekumallisia unia.

YKSI VIELÄ

Oskari Niinikorpi oli tullut "Amerikkaan rikastumaan" niinkuin moni muu ennen ja jälkeen häntä.

Hän oli Pohjanmaalta pikkuviljelijä ja kuusi-henkisen perheen isä. Ahtaaksi kun tuli elämä verojen ja velkojen kanssa tapellessa, lainasi hän kyytirahan ja lähti "Amerikkaan rikastumaan."

Paikka, johon täällä "suuressa lännessä" matkansa suuntasi, oli pieni rautakaivantokylä Pohjois-Michiganissa.

Kohta ensi päivänä, kun Oskari perille saapui, kävi hän erään tuttavansa, joka sillä seudulla oli jo pitemmän aikaa asustanut, avustamana tiedustamassa kaivantoherroilta työtä. Työ luvattiin. Jo seuraavana aamuna käski "supi" Oskarin mennä "alle".

Oskari ilostui ikihyväksi. Kaikki näytti menevän kuin tanssi. Suuri palkka tosin ei ollut tiedossa, ainoastaan yksi dollari seitsemänkymmentäviisi senttiä päivälle, mutta sitä ei Oskari nurkunut. Parempi on sekin tienata joka päivälle kuin ei mitään. "Monetkin täällä laiskuudessaan vetelehtivät monia kuukausia jouten ja valittavat Suomeen ettei täällä työtä saa. Kyllä sitä työtä näyttää saavan, joka vaan haluaa tehdä. Eikä tuo palkkakaan niin perin pieni ole: — yhdeksän markkaa päivälle. Ei-

vät senaattoritkaan Suomessa paljon enempää saa. Luulisi siitäkin jo jotakin vuoden pitkään kokoon saavan.”

Tähäntapaan aprikoi Oskari ystävilleen, kun työn tiedustelusta palasi.

Jotkin nuoretmiehet, jotka olivat kymmenkunta vuotta koettaneet säästää paremmastakin palkasta kuin dollarista seitsemästäkymmenestäviidestä sentistä, panivat vastaan Oskarin päätelmiä, mutta kun hän löysi uusia ja taas uusia puolustavia asiahaaroja näkökannoilleen, antoivat perään. Joku sanoi keskustelun lopuksi Oskarille: “Niin, nyt se tarjoutuu tilaisuus koettaa rikastua. Minä toivon teille hyviä mahdollisuuksia rikastumiseen.”

Oskari kävi tapaamassa kaikkia ystäviään ja sukulaisiaan, jotka tunsivat “vanhasta maasta” ja toivat terveisiä Suomesta.

Kun muuan tuttavistaan otti keskustelunaiheeksi poliitikan Oskarin kanssa, joutui huomaamaan kohta, ettei Oskari politikoimiseenkaan noloimpia ollut. Hän oli maalaisliittolainen, joka oli ollut tuon perustuslaillisen häntäjoukon synnyttäjänä. Sen puolesta hän oli taistellut Suomessa kiivaasti sosialidemokrateja ja suometarlaisia vastaan. Suomesta lähtiessä oli hän kiivaimmille puoluetovereilleen siellä luvannut täällä Amerikassa suomalaiseseen väestöön istuttaa “maahenkeä”. Sitä varten oli hän leikellyt “Ilkka”-lehdestä kaikki sen ilmestymisajalla julkaistut “maahenkeä” uhkuvat kirjoitukset matkaansa. Niiden avulla hän uskoi voivansa istuttaa voimak-

kaan "maahengen" kaikkiin Amerikan suomalaisiin.

Jo ensi päivänä alkoi hän aatteensa levittämistyön. Ruokatalossaan, johon hänet eräs ystävänsä toimitti, haki hän, kun ensinnä kaikki kaivantotönsänsä oli ostanut likimäisestä kaupasta ja järjestänyt ne hyvään kuntoon vuoteensa viereen, erään "Ilkka"-lehden pääkirjotuksen, jonka kirjottajan sanoi olevan Santeri Alkion, ja alkoi sitä lukea kovalla sotilas-äänellä. Kaikki ruokatalon miehet ja naiset kuuntelivat korvat höröllään Oskarin lukemista. Sitämukaa kuin hän eteni lukemisessaan, kasvoi innostus. Kun kirjotus läheni loppua, muisti hän olevansakin kotiseudullaan vaalien edellä istuttamassa palvelusväkeen "maahenkeä" ja siksi oikein repäsevästi lausui kirjotuksen viimeisen lauseen: "Enemmän maahenkeä, enemmän sitä meillä kansamme kohottamistyössä tarvitaan!" —

Lopetettuaan lukemisen laski Oskari vakavasti kirjotuksen pöydälle ja alkoi tarkastaa minkä vaikutuksen se teki kuulijoihin. Mutta kovin hän hämmästyi, kun tiskari, joka kaikista tarkkaavaisimpana oli lukemista kuunnellut, kysyä pölläyttää:

Mitä se "maahenki" on?

Oskari alkoi selittää: Se on, että me ihmiset, me suomalaiset, alamme enempi lietsoa, hengittää maahenkeä — — —

No, onko se sitten jokin kone, kun sitä lietsotaan, eli mikä se on? kysyi taasen tiskari.

No voi sun saakeli, täälläpä ne ihmiset vasta pöllöjä ovatkin, kun eivät ymmärrä mitä on "maahenki", ajatteli Oskari, mutta alkoi uudelleen selittää, sillä hän jo ymmärsi, että ei se muuten ihmisiin tartu, jos eivät ne tule ymmärtämään ensinnä mitä se on.

Selityksensä kuitenkin loppui pian, sillä muuan mies, joka itsetietoisena näköisenä oli kuunnellut Oskarin agiteerausta, sanoi:

Turha on täällä maahenkeä yrittää ihmisiin istuttaa. Kuinka voivat ne innostua maahengestä, joilla ei ole maata, jotka eivät omista yhtään hiekka jyvää koko tästä suuresta maapallosta, luojan luomasta santa- ja soraläjästä, joilla ei ole mitään muuta omaisuutta kuin kurjat vaateriekaleet ja proletaariset nyrkit? — Maahengellänne ei ole maaperää täällä näitten ihmisten keskuudessa, jotka kuuluvat palkkatyöläisten armeijaan, paremmin kuin Suomessa samallaisen väestön keskuudessa. Siihen voivat innostua ainoastaan ne, jotka omistavat maata ja omaisuutta, mutta eivät ne, jotka eivät omista mitään.

Oskari hämmästyi tuosta lausunnosta tuiki pilalle. Suomessa tuollaisen "maahengen vihollisen" tavatessaan oli hän alkanut suimimaan sitä sananruoskalla erittäin ankarasti, mutta nyt takertuivat sanat kurkkuun. Hän ei uskaltanut käydä väitteilyyn, vaikka ennen oli uskonut, että "Ilkan" kirjoituksia lukemalla voi kukistaa minkälaisen vastusta-

jan tahansa. Nyt se usko horjui. Oskarin "maahenki" sai pahan kolauksen.

Puhe kääntyiikin työasioihin. Kun vanhat kaivanto-orjat juttelivat kaivostyön vaarallisuudesta, kuunteli Oskari tarkkaavaisena. Hän alkoi jo epäillä Amerikan hyvyyttä; melkein katui lähtöään.

*

Seuraavana aamuna, kun kaivantopilli puhalsi kuutta, oli Oskari pukeutuneena kaivantopukuun. Sitte toisten miesten mukana lähti muuttohuoneelle, jonne heitti välinkulku vaatteensa seinälle riippumaan ja sieltä sitten kaivantoaukolle, jossa seisoi suuri lauma miehiä, joillakin eväskannut mukana, odotellen aikaa, jolloin on painuttava maan mustaan kitaan.

Kylmästi juttelivat keskenään kaivosmiehet, jotka melkein kaikki olivat suomalaisia. Oskariin se vaikutti tuskastuttavasti. Hän oli tottunut hilpeään ja iloiseen seuraan. Täällä ovat kaikki niin kylmiä ja tylyjä.

Vihdoin lopetti yksitoikkoisuuden, mikä miesten kesken kaivantoaukolla vallitsi, raskas, maata tärisyttävä jyminä. Se oli todistus siitä, että pian ilmestyy kaivosaukolle "keitsi", mikä vähitellen lakkaa kaikki ryysyiset, rautamullan likaamat miehet maanalle. Paasi osotti Oskarille miehen, jonka kanssa saa ruveta "puskemaan." Kun "keitsi" pysähtyi kaivosaukolle ja asetettiin kuntoon; työntäytyivät miehet kilvankannaassa sen sisälle. Oskari

ja paanarinsa joutuivat ahtaaseen nurkkaan. Tuskastuttavaksi kävi odotus siinä.

Kun kaikki oli kunnossa, silloin soi sähköpeli ja "keitsi" alkoi vimmatulla vauhdilla painua alas. Jännitetyssä tilassa, hampaat yhteen purtuina, seisoi Oskari. "Keitsi" pysähtyi ja tyhjensi lastia. Niin tapahtui useoita kertoja. Jo tuli seitsemäs tasanne. Siinä työntyivät Oskari ja paanarinsa ulos. Sillä tasanteella tekivät kaivannon miehistä enemmistö työtä. Raskas ja tukahduttava oli ilma. Eniten koski sen rasitus Oskariin, joka oli ensikertaa maanalla. Hän hikoili jo sen vaikutuksesta...

Pian tuli paasi, suomalainen mies, neuvoi Oskarin paanarille mistä perästä on ruvettava ~~puske-~~maan. Se oli pitkä tunneli, pisin koko kaivoksessa, jonka perään he tyhjän "kaaran" puskiivat. Siellä sen "syytistä" täyttivät ja kiireen kanssa "saftille" toivat. Muutaman reisun tehtyä tunsu Oskari itsensä pahanpäiväisesti väsyneeksi. Häntä janotti alu-omaa ja hiki valui ruumiista virtana. Jalat herpautuivat ja ruumis kävi veltoksi. Koettaa kuitenkin täytyi, ylpeyskin siihen pakoitti, olihan hän työmies, joka oli aina kestänyt kilpailussa. Paanarinsa kuitenkin huomasi Oskarin väsyneeksi. Ei vähentänyt, ei kiusallakaan, ponnistelua helpommaksi. Hän tahtoi paanaristaan repiä tyyni pois "vanhanmaan" luulot.

Kun puoliselle ruvettiin, oli Oskari perin uupunut. Ruoka ei luistanut. Hän tunsu itsensä sairaaksi. Silmät hämärsivät, korvat soivat ja sydän

rajusti tykytti. Kun pitkäkseen heittäytyi, ei unittunut. Kuitenkaan ei tahtonut hän kenellekään huonosta voinnistaan mitään virkata. Sehän olisi antautumista. Nauraisivat kaikki sille.

Kun puolisen jälkeen jälleen ponnistelu alkoi, oli se Oskarille tuskallisin hetki mitä hän elämässään oli tuntenut. Vähitellen vertyivät voimansa kuitenkin. Mutta ennenkuin ilta joutui, viimeisillä tunteilla, väsymys taasen saavutti. Hän laukesi radalle, loukkasi kättään ja nenästä alkoi vuotaa veri. Paanarinsa haukkui ja kiroili. Oskari tunnusti väsymyksensä: "En enää jaksa, vaikka tähän paikalle tapetaan, vaikka sielu sisältä otetaan. Voimani ovat lopussa".....

He istahtivat molemmat huoltamaan. Siinä tunsu Oskari pettyneensä Amerikan suhteen. Paikalla työnsä heittäisi, vaikka nälkään kuolisi, jos olisi yksin, mutta siellä kotona suuri perhe vartoo isän apua. **Täytyy, täytyi koettaa kestää!**

Huoahduksesta tunsu Oskari voimistuneensa. Kello oli viisitoista minuuttia yli viiden. He puskiivat kaaran saftille. Oskari toivoi, että se on viimeinen kaara tälle päivälle, että vihdoon päättyy ensimmäinen päiväntyö Amerikassa.

Kun he olivat kaaran tyhjentäneet, puskiivat sen syrjään ja kävivät saftille keitsiä odottamaan. Mutta ärtyisenä paasi siellä puhkui. Kiroili laiskureita, jotka liian aikaisin työnsä lopettavat.

Oskari hengitti raskaasti ja tuijotti väsymyksestä hämärtyneillä silmillään paasia, ikäänkuin armoa

rukoillen. Hänen oli tehnyt mielensä paasin kiroilujen johdosta jotakin sanoa, vastata, mutta hän ei saanut sanaa suustaan. Hän ei jaksanut, voinut, uskaltanut mitään sanoa.

“Montako kaaraa olette hakeneet tänäpäivänä, senkin vetelehtijät?” kysyi paasi röyhkeästi.

“Neljäkymmentäyhdeksän”, vastasi Oskarin kumppani.

“No, se ei ole mitään. Puskekaa kaara perään — joutuin, yksi vielä...” komensi paasi.

Oskari tunsu viimeiset voimansa ponnistaneensa. Sydän pamppaili rajusti, ikäänkuin olisi se pyrkinyt rinnasta ulos. Yksi vielä, yksi vielä... Onko sillä ihmistuntoa? Tekeekö hänen mielensä ensi päivänä imeä ruumistani viimeinenkin verentippa...?

Kun miehet eivät ottaneet lähteäkseen, komensi paasi uudelleen: “Menkää joutuin. Yksi kaara vielä...”

Ei, minä en jaksa, olen uupunut... Ajatelkaa toki: ensi päivää työssä, huono ilma ja tottumaton siihen... Minä en jaksa — en todellakaan enempää”, puhkesi Oskari sanomaan.

“Mutta sinun täytyy jaksaa, tai muuten olkoon viimeinen niinkuin ensimmäinenkin päivä tämä, kun olet tässä kaivannossa työssä. Yövuorolla on sieltä samasta paikasta “trammattu” 50 kaaraa. Tällä vuorolla täytyy tulla yhtä paljon, tai minulle tulee lähtö... Ymmärrättekö? — — —”

Näin tiuskui vihaisena paasi. Hän oli vanha kivantomies, tiesi kyllä miten uuvuttavaa huonossa

ilmassa on työnteko, miten kaaran puskeminen uuvuttaa tottuneenkin miehen, saatikka sitten tottumattoman. Ennen paasiksi tuloa olivat hänestä pitäneet kaikki työläiset, mutta sen perästä kun hän rupesi paasiksi, ne vähitellen ovat kylmyneet kaikki. Kaikkien entisten työtoveriensäkin ystävyys on loppunut. Hän ei voi enää olla ihminen, ja siksi onkin parempi, ettei ole yhtään ystävää, eikä ihmisyytensä menettäneellä voikkaan olla ihmisiä ystävinä. Hänen täytyy olla hävyttömän kaikille työmiehille, vaikka ei tahtoisikaan, sillä hänellä on kilpailijamyös ja hävyttömyydestään riippuu hänen asemansa. Siksi tahtoo hän puristaa jokaisesta työmiehestä viimeisetkin voimat ulos. Hän haluaa säilyttää asemansa ja saavuttaa, jos suinkin mahdollista, korkeamman, parempi palkkaisen aseman vastaisuudessa; siksi on hän sydämetön, tunnoton ja hävytön.

Miesten täytyi totella. Oskaria pyörretti ja silmänsä säkenöivät, kun hän kaaran perään tarttui ja kokosi voimiaan viimeiseen ponnistukseen.

Hitaasti kulki kaara eteenpäin. Jokaisessa käänteessä se väkisinkin pysähtyi. Oskarin toveri oli tottuneempi ja ainoastaan siksi sen perille vienti oli mahdollinen, joskin vaivaloisesti se tapahtui. Paanarinsa täyttäessä kaaraa, makasi Oskari uupuneena kiviröykkiön päällä. Ruumiinsa vapisi ja rintansa kohoili tahdittomasti.

Kun he saftille jälleen joutuivat, olivat siellä jo kaikki kaivanto-orjat odottamassa keitsiä, mikä nostaa maanpäälle.

Keitsi tuli. Kilvan ryntäsivät nuo väsyneet, rautamullan punaamat miehet siihen. Siinä oli sekasortoa. Levolliseksi tunsu Oskari itsensä, kun pääsi keitsiin, jonka tiesi nostavan hänet, yhdessä muiden orjien kanssa, maanpäälle, missä saa hetkisen hengittää "jumalan puhdasta ilmaa", mitä ylellisyyttä ei maan alla sallita.

Ruokataloon päästyä heittäytyi Oskari uupunee-
na vuoteelle. Ei ajatellut enää "maahengestä". Sitä
sai hän tarpeeksi paljon maan alla. Ei enää syyt-
tänyt työttömiä työläisiä laiskoiksi, sillä häntä yli-
voimaisen ponnistelun perästäkin oli sanottu lais-
kaksi. Hän muisteli vaan paasin sanoja: "y k s i
v i e l ä' ". —

YKSI TUHANSISTA

Tehtaan portilla seisoj pitkä jono ryysykkäitä miehiä. He olivat työnetsijöitä. Varhain aamulla siihen olivat kertyneet; ensimmäiset jo ennen tehtaan pillin kuuden puhallusta ja sitten tuo nopeasti kasvoi seitsemään asti, jolloin tavallisesti tehtaan työnjohtaja kävi portilla valitsemassa tarvitsemansa miehet ja jolloin tehtaassa myös alkoi työ.

Monetkin noista työnkysyjistä olivat usean kuukauden ajan käyneet säännöllisesti joka aamu seisomassa tuossa portilla. Heille se oli tullutkin niin tutuksi, että ihan vaistomaisesti aamulla ylösnoustuaan siihen riensivät. Vaikka olivatkin työnsaannin toivossa niin kovin usein pettyneet, tuntui heistä siltä, että joskus se työnjohtaja heidänkin käsi- varsiaan tarvitsee. "Entä jos se jo tänä aamuna tarvitsisi", ajattelivat he aina ylösnoustuaan ja se ajatus se oli, joka heidät tehtaan portille kuljetti.

Siinä työnkysyjien joukossa olivat monet kansallisuudet edustettuina. Monta kieltä siinä puhuttiin. Oli siinä valko- ja mustaihoisia, nuoria ja vanhoja; mutta kaikki heidät siihen oli ajanut sama tarve: — **leivän tarve, nälkä...**

Jo parisen kuukautta tuossa tehtaan portilla säännöllisesti joka aamu oli nähty käyvän työnkysynnässä muuan kookas, kumarahartiainen vanhus. Useasti oli hän etumaisena tehtaan portilla ja kun

työnjohtaja miehiä valitsemaan tuli, katsoi vanhus rukoilevasti tuiki rehellisillä silmillään työnjohtajaa ja kysyi: "tarvitsetteko työmiestä?"

Mutta vanhusta ei tarvittu. Työnkysyjien joukossa oli nuorempia, voimakkaampia. Niitä työnjohtaja valitsi, kun hän työmiehiä tarvitsi.

*

Tuo vanhus oli yksi tuhansista Suomen häädetyistä torppareista. — — —

Mieheksi päästyään oli hän mennyt synkkään korpeen ja raivannut sinne sinertävän metsälammin rannalle itselleen kodin. Veroa tuosta maasta, minkä torppansa tilukset olivat vieneet, maksoi hän uskollisesti eräälle rikkaalle kartanolle, jonka maalla oli kymmeniä muita samallaisia torppia. Kymmeniä vuosia saikin hän rauhallisesti torpassaan asua, viedä eteenpäin perhettään. Mutta tuo rauha kesti ainoastaan siihen asti kunnes hän oli saanut torppansa hyvään kuntoon. Silloin alettiin kartanon puolelta ahdistaa; se tapahtui ensinnä vuosittain suunnattomasti vuokraa kohottamalla. Mutta vihdoin ei kartanon "herrasväki" enää tyytynyt kohotettuun, melkein näännyttävään vuokraankaan, vaan antoi tuolle uskolliselle torpparille uloskäskyn, ja kun torppari, joka oli tuossa raivaamassaan torpassa ehtinyt vanhettua, ei kohta ottanut uskoakseen uloskäskyä, silloin kartanon herrasväki hänet perheineen "kruununpalvelijoilla" häädätti.

Se oli tammikuun kirein pakkanen, jolloin häätö

tapahtui. Pitäjän nimismies tuli uskollisten rakki-koirainsa, poliisien, seuraamana ja silloin sai vanhus ymmärtää, että tosi on kysymyksessä.

Mutta vastaanpanematta ei vanhus sittenkään lähtenyt torpastaan. "Minä olen tämän torpan itse nälkää ja vilua kärsien raivannut tänne synkkään korpeen, minä olen humisevat hongat kaatanut, perannut kivet ja kannot pois näiltä tiluksiltani. Jokainen raivattu jalantila on nie"yt hikeäni ja vertani. Veroni olen uskollisesti maksanut kartanoon... Mikä on se laki — jumalallinen tai inhimillinen laki — jonka avulla te voitte minut perheineni häätää tästä torpastani paleltumaan tammi-kuun pakkaseen... Minä en lähde... tappakaa minut, raadelkaa vaimoni ja lapseni, polttakaa kotini poroksi, mutta minä en lähde täältä".....

Näin puhui vanhus. Mutta "kruununpalvelijoi-ta" ei se liikuttanut. He toimittivat häädön aivan "puhtailla omililatunnoilla."

Vanhus joutui väistymään torpastaan. Muutamien Amerikassa olevien sukulaistensa myötävaikutuksella pääsi hän tähän "luvattuun maahan." Hän ei voinut viimeisiä päiviään elää maassa, missä häntä oli mitä julkeimmin ryöstetty, missä hän tunsi olevansa kaikkien yhteiskunnallisten lakien ulkopuolella. Siksi lähti hän Amerikkaan, missä kuitenkin kohtasi saman yhteiskunnan, yhteiskunnan, jossa saavat ihmisoikeutensa ariharvat.

Yksi tuhansista häädetyistä Suomen kovaosaisista torppareista oli tämä työnetsijä vanhua.

ANJA.

Anja oli syntynyt kristillisistä vanhemmista ja kasvatettu kristillisessä kodissa erityisellä huolella kaikkien kristinopin pyhien dogmien alaisena.

Maalilla oli hänen vanhemmillaan pieni, yksinkertainen mutta siisti koti. Siellä Anja näki ensikerran päivänvalon, siellä vuosien vierieissä varttui täyte'äiseksi, soiseksi ja suloiseksi immeksi, jonka katse oli päivänpaistetta, lempeää ja lämmintä, mikä kylmimmätkin sydämet sulattaa suloiseen, toivehikkaaseen riemuun — unelmoimaan onnenpäivistä; jonka hymyily oli kevätpäivien tehokas voima, joka murtaa kovimmat ja sitkeimmät jäävuoretkin. — — —

Kaunis, lumoava oli Anja silloin, koska hän nupustaan kukaksi puhjennut oli. Sitä kieltää ei kenkään voinut...

— — —

Mutta monta kaunista kukkaa on huono hoito, huono vaaliminen ja huono maaperä lakastuttanut. Monelta kukalta on kylmä pohjatuuli riisunut kauniit helpeet pois, rusementanut varren, juurittanut maasta ja heittänyt rapakkoon ohikulkijain — ei ihailtavaksi — mutta tallattavaksi, poljettavaksi umpeen, näkymättömiin saastaisessa liejussa.....

— — —

Anja — niin kaunis kuin hän olikin — ei ollut

kasvanut luonnollisesti. Jo ensimmäisistä askeleistaan oli häntä runneltu, taivutettu, köyristetty. Ja sitä mukaa kuin hän varttui, tuo taivuttelu, köyristely kasvoi. Sen alaisena itki hän monta katkeraa itkua taistelllessaan tuskallisia, murtavia sielun taisteluja.....

Vanhempansa olivat kristityitä ja kun hän oli heidän ainoa lapsensa, tahtoivat he hänestä kasvat-
taa oikean malli-ihmisen, yli-ihmisen, jonkalaista maailma ei jälkeen Kristuksen ole nähnyt. — — —

Tuon kasvatuksen he alkoivatkin kohta Anjan ensimmäisiä askeleita ottaessa. Sitävarten he kirkko-kuntansa pastorin luona olivat suorittaneet oikein erityisen kurssin. Pastori oli käynyt monia kertoja heidän luonaan ja puhunut kristillisestä lastenkasvatuksesta, miten lapsi kohta syntymästä asti on kasvatettava Jesukselle ja siitä, miten "maailman ihmiset" eivät osaa kasvattaa lapsia, kun eivät tunne Kristuksen oppia ja neuvoja. Hartaina kuuntelivat vanhemmat pastorinsa neuvoja ja kätkivät jokaisen sanan sydämiinsä.

Kun Anja oppi puhumaan, opettivat vanhempansa ensimmäiseksi hänet lausumaan Jesuksen nimen. Aina ja kaikkialla puhuivat he hänelle Jesuksesta.

Ja aljettuun malliin kasvatus jatkui. Anjan täytyi joka aamu ja ehtoo lukea pitkät rukoukset; samoin syönnin alussa ja lopussa. Aina ja kaikkisamoin syönnin alussa ja lopussa. Ennen kaikkia täytyi hänen oppia tuntemaan Jesus, Jesus, Jesus..
.....

Anja ei kuitenkaan oppinut ymmärtämään Jesta; siksi alkoi hän pian tuskastua rukousten lukemiseen, veisailuun y. m. s. Kun hän vihdoin vietiin kouluun, iloitsi hän suuresti siitä. Koti oli ehtinyt käydä ikäväksi ja sen elämä yksitoikkoiseksi hänelle; siksi tuntui se vapaus riemuisalta, kun kodissaan oltu sallittu. — “Kaikkiällä hauskempi pi kuin kotona”, uskoi hän.

kempi kuin kotona”, uskoi Anja.

Mutta vanhempansa eivät hellittäneet Anjan kasvatusta. Jokaisen tilaisuuden käyttivät he kristinuskon dogmien pänttäämiseen hänen päähänsä. Ja hänen täytyi alistua — olla kuuliainen lapsi vanhemmilleen.

Näin varttui Anja. Kun hän täytti kuusitoista vuotta, olivat päässään kaikki kristinopin päädogmit sekä myöskin joltinenkin määrä koulutietoja. Silloin laskettiin hän ripille. Siinä tilaisuudessa kiitteli pastori eritoten Anjan vanhempia huolellisesta kasvatuksesta; — kiitteli myös Anjaa. Anjan vanhemmat ylpeilivät tyttärensä kasvatuksesta; olihan se heidän omaa työtään, jonka olivat osanneet oikein tehdä! — — —

— — —

Anja toivoi ripille pääsyn perästä saavansa enemmän vapautta; mutta siinä hän pettyi — surkeasti pettyi.....

Vanhempansa eivät laskeneet häntä vapauteen. Uskontonsa dogmeja yhä vaan tyrkyttivät, puhuivat “maailman lasten” synnillisyydestä ja kielsivät

häntä kallistamasta korviaan synnillisyyksien vietteleville äänille.

Anja katui, häpesi synnillisiä ajatuksiaan vapaudesta. Hän antautui täydellisesti vanhempainsa holhouksen alaiseksi. "Taitavathan vanhempani sitenkin olla oikeassa. Heitä on kuultava... Minä alistun, pakotan haluni alistumaan", ajatteli hän.

Mutta kun hän näki seudun nuorien, ikäistensä tyttöjen ja poikien leiskuvan elämänhaluisina kiskakentillä, palaantuivat uudelleen halunsa: mennä joukkoon nauttimaan nuoruudesta, vapaudesta, onnesta ja riemusta...

Sittenkin nousi tie pystyyn. Tuli eteen ajatus, joka lujasti päähänsä taottu oli: synnillistähän se kaikki vapaus onkin; ja se se oli, joka halujen eteen nosti tien pystyyn.

— — —

Erään kerran hän kuitenkin lankesi. Kun kevätpäivä kauniimmillaan loisti ja hän kamarinsa akkunan ääressä "Laesdatiuksen Postillaa" hartaana lukenut oli, riensi katseensa järven rantaan, jossa oli seudun nuorison kiskakenttä. Siellä nuorisoa sankka parvi. — Pois ajatukset juoksivat "Postillan" ahtaista puitteista. Hän ei voinut hallita niitä eikä enää lopuksi tahtonutkaan...

Anja aukaisi akkunan. Raitis ilma sieltä sisään virtasi. Sen mukana virtasi vapauteen viettelevät halut Anjan orjuutettuun sieluun...

Tarkkaavaisesti kuunteli hän nuorison lauluja, huutoja ja riemuisia nauruja.

— — —

Pois kahleet! — — —

Ja Anja ei enää voinut vastustaa halujaan. Hän syöksyi ovesta ulos, kulki järven rantaan, missä nuorison parvi riemuisasti hänet vastaan otti.

Ahmien veti hän ensimmäiset siemaukset vapaasta ilmasta. Se tuotti nautintoa, riemuja. Hän oli kuin häkistään karannut lintu, joka koettelee siipiensä kantavuutta päästyään vapauteen kauvan kestäneestä vankeudesta.

Kun hän kisoista palasi, taistelivat rinnassaan ristiriitaiset ajatukset. Hän tunsu tehneensä väärin vanhempiaan kohtaan, kun ominlupineen kisoihin meni. "Mutta väärin ovat tehneet vanhempanikin kieltäessään kaikki elämän ilot, riemut ja nautinnot minulta", ajatteli Anja. Ja hän sovitteli näitä väärintekoja vastakkain.

Päästyään kotiinsa olivat vanhempansa jo palanneet hartausseurasta. Kovat nuhteet sai Anja lankeemuksestaan. Hän ei voinut puolustautua. Katumusta ja parannusta vaativat vanhempansa. Hän alistui.

— — —

Mutta seuraavana yönä eivät ummistuneet Anjan silmät. Hän ei ollut sydämestään katunut rikostaan; — eihän hän sitä rikoksena pitänyt. Kyynekkaste kostutti sinä yönä hehkuvia poskipäitään. Hän itki, katkerasti itki — ollenkaan käsittämättä miksi ja minkä tähden. Olivathan vanhempansa olleet ankaria, hyvin ankaria häntä kohtaan; eihän

hän ollut heitä vastaan rikkonut, mutta jumalaa, — niin, jumalaa vastaan... Mutta mitä se hänen vanhempiansa koskee, mitä? — — —

Siitä yöstä asti ei hän enää sieluunsa rauhaa palautetuksi saanut... Se rauha oli mennyt; sieluparkansa kapinoi alinomaa vanhempien tahtoa vastaan ja — Jumalankin tahtoa vastaan...

Kerran päätti hän äidilleen purkaa sydämensä sisimmät ajatukset kuultaviin. Vastatkoon äiti niihin miten osaa. Tuomitkoon niiden tähden vaikka ijanikkaiseen kadotukseen, tuomitkoon vaikka kuolemaan ja tuliseen helvettiin. — — —

Se oli eräänä sunnuntai-iltana. Perhe oli palannut hartausseurasta. Äitinsä kanssa ahertaessa kotiaskareissa virkkoi tyttö pitkällisen vaitiolon perästä äidilleen:

— Äiti, miksi Jumala lapsiaan kohtaan on niin kovin ankara?

Äiti hämmästyi. Punastuneena korviaan myöden vastasi:

— Eihän Jumala lapsilleen ole ankara. Hyvä on aina omilleen Jumala...

— Ja kuitenkin Jumalan lapset joutuvat täällä elämässään kieltäytymään kaikista iloista, riemuista ja nautinnoista, joita maailman lapset nauttivat täysin siemauksin, jos niitä on jotenkin saatavissa. Onko se Jumalan tahto?...

Äiti suuttui, kiivastui Jumalan puolesta. Kovin syntisiksi sanoi tyttärensä ajatuksia. Ei luvannut moisiin kysymyksiin mitään vastata.

Anjan mieli kävi katkeraksi myös. Hän alkoi epäillä, että vanhempansa eivät tiedä asioista mitään, joita pakottavat hänet yksinkertaisesti uskomaan. Ja kun hän joskus toisti kysymyksiään, saaden aina samat vastaukset ja nuhteet osakseen, yhä enemmän epäilynsä varmistui, kävi voimallisemmaksi. Sitä mukaa kuin epäilynsä vanhempainsa "Jumalallisia tietoisuuksia" vastaan kasvoi, kävi kotinsa tukalaksi, sen ilma painaltavaksi, raskaaksi hengittää. Hän tunsi itsensä päivä päivältä näiveltyvän, kuihtuvan ja lakastuvan sen tukahduttavassa ilmapiirissä.

*

Syvissä ajatuksissaan istui Anja kamarissaan. Hän oli taasen lukenut Postillaa, lukenut väsyksiin asti. Väsyttyään lukemiseen, lauloi hän muutamia hartauslauluja. Mutta eivät nekään saaneet hänen alakuloista mielialaansa virkistymään.

Siksi vaipui hän syviin mietteisiin.

Kesä oli, linnut lauloivat riemuiten hänen kotinsa pihapuissa. Vieno tuuli tuuditteli kedoilla nurmikkoa.

Jospa olisi minulla noiden lintujen siivet ja — vapaus, pois kiitäisin täältä, pois — kauvas maailmalle, missä mieltäni ei painaltaisi alinomainen alakuloisuus, missä saisin elää, iloita, riemuita ja nauttia hekumoitsevasta onnesta, pyhästä vapaudesta...

Näin ajatteli Anja. Sydämensä sykki tulisesti. Hän oli lämmennyt ajatustensa hurmaavasta voimasta. — — —

Pois, pois, pois! — Minä jätän tämän yksitoikkoisuuden... Lennän kauvas... Etsin onneni tai onnettomuuteni. Mutta täällä tätä ikävyyttä, kuolettavaa hiljaisuutta, ainaista rukoilemista, matelemista en kestä kauvempaa. — Jo ensi yönä, kun juna tästä ohitse kiittää... jätän tämän...

Ei hän ollut vielä näistä mietteistään selvinnyt, kun rukoushuoneen sisältä alkoi kuulua veisuu. Siellä lopetettiin hartaushetkeä. Vanhempansa tulivat pian kotiin.

Mutta Anja oli tehnyt päätöksen, josta ei vanhemmilleen mitään virkannut, vaan piti sen kuitenkin lujana...

— — —

Oli yö. Unen utuiseen syliin vaipuneena maanviljelyskylä lepäsi. Nuori tyttö hiipi hiljaa, yksin, puettuna paraaseen pukuunsa rautatieasemalle. Kun juna saapui, vaunuun sisälle kävi. Kauvan ei juna asemalla seisonut. Täyttä vauhtia se kohta alkoi eteenpäin porhaltaa, kun uusi matkustaja itselleen tilan oli löytänyt.

Se nuori tyttö oli Anja.

Vimmatulla vauhdilla kiiti juna eteenpäin aavikoilla. Monet ajatukset pyörivät nuoren tytön päässä. Hän oli heittänyt vanhempansa, kotinsa ja synnyinseutunsa. SSuuren maailman tuntemattomia kohtaloja kohti kulki.

Anja oli karkuri. Kellekkään puhumatta hän kotoaan lähti. Kirjeliuskan kirjoitti vanhemmilleen, jossa muutamalla sanalla pyysi, ettei kuulustella pe-

räänsä. Hän menee vaan maailmalle onneansa etsimään, josta palaa takaisin kenties — joskus...

Vanhemmat seuraavana aamuna Anjan kirjeen saatuaan vaipuivat huoliin. Uskoivat kuitenkin hänen pian takaisin palaavaksi ja siksi eivät peräänkuulustelutoimenpiteisiin ryhtyneet. — Olivathan he kasvattaneet Anjan hyvästi; niin hyvästi kuin "Jumalan sanan jälkeen" olivat osanneet. Siksi ei voi tyttö muualla viihtyä kauvan, kun he vaan hänen puolestaan esirukouksia Jumalan tykö lähettävät. —

Mutta silloin, kun vanhempansa näitä aprikoivat, oli Anja jo kaukana, kaukana heidän luotaan.

*

Suuri oli kaupunki, johon Anjan matka loppui. Siellä etsi ja löysi hän itselleen toimen.

Ensi viikkoina oli ikävä kotiseuduille. Olivathan ympärillään vieraat ihmiset. Mutta vähitellen ikävä haihtui, kun tuli tuttavias ja — ystäviäkin.

Hän tutustui joutuin kaupunkiin. Ei muistunut enää monasti maaseudun yksitoikkoinen elämä mieleen. Nyt, kun oli omassa vapaudessaan, tahtoi hän täysin siemauksin nauttia elämästä.

Hän alkoi käydä ahkerasti tansseissa. Pian oppi tanssimaan. Ja kun Anja oli kaunis tyttö, eivät häneltä ystävät puuttuneet.

Anja viihtyi hyvin. Eivät enää kostutelleet hänen poskipäitään kyynelvet. Silmänsä loistivat kirkkaina ja suloinen hymyily seurasi päivän askareita.

Vihdoin joutui hän ystävyys suhteisiin erään nuorukaisen kanssa, joka oli rakastunut häneen,

Anjaan, silmittömästi kohta ensi näkemällä. Hän kiintyi myös nuorukaiseen ja heidän ystävyytensä kehittyi tavattoman nopeasti.

Mutta se katkesi aavistamattoman pian.

Sattui kohtalo, joka pakotti sen nuorukaisen siirtymään pois kaupungista. Niin jäi Anja hänestä.

Tuo seikka koski kipeästi häneen. Hän ei ollut vielä oppinut lemmellä leikkimään. Rakkautensa sitä nuorukaista kohtaan oli ollut todellista, — ei teeskenneltyä tekolempeä. Siksi olikin hän antanut vapaasti, täysin vapaasti suhteiden itsensä ja rakastajansa välillä kehittyä.

— — —

Nyt tunsi hän pettymyksensä kaksinkertaiseksi.

He olivat ajatelleet mennä avioliittoon. Avioliitosta oli nuorukainen puhunut hänelle paljon. Anjalla ei ollut mitään sitä ajatusta vastaan, pitihän hän avioliittoa luonnollisena seurauksena kahden keskinäisestä rakkaudesta. Ja he rakastivat toisiaan. Oliko ihme, että asiat olivat kehittyneet niin pitkälle kuin Anja itsessään tunsi...

He olivat täyttäneet luonnon vaatimukset ja siitä tunsi Anja kasvavan seurauksen ruumiissaan.

— — —

Kasvamassa oli ihmistaimi...

Siksi Anjan elämä kävi katkeraksi, toivottomaksi yöksi. Synkät pilvet leijailivat tulevaisuuden taivaalla, vaikka minne katsoi... Hän voihki ja väänteli käsiään tuskissaan. Voi elämä, voi sinua, sinä onneton hekuma!...

Päivä päivältä kävi elämänsä tuskallisemmaksi.
Toivottomuus yhä kasvoi.

— — —

Onneton Anja!...

Epätoivossaan kirjoitti hän kirjeen vanhemmilleen. Ilmotti kaikki ja pyysi anteeksi.

Mutta vastaus kirjeeseensä ei tuonut hänen epätoivoisiin tuskiinsa helpotusta. Jumalan kostosta ja tuomiosta kirjottivat vanhempansa. Ei siis kotiin turvaa. Turvaa ei missään.

Anja kalpeni, kuihtui ja lakastui päivä päivältä.

Kun kaikki näytti olevan hukassa, heittäytyi hän toivottomaan välinpitämättömyyteen. Nauttia tahtoi hän elämästä vieläkin... Loppukoot sitten nautinnot, kun loppuu elämäkin. Ennen eivät ne saa loppua!

— — —

Anja synnytti kuolleen lapsen. Siitä ei paljon puhuttu. Se synnytys tapahtui salaa...

— — —

Mutta toivoton vimma ei loppunut siihen. Hän oli ruyennut juomaan elämän karvasta kalkkia — pakotettuna siihen — ja hän tahtoi juoda sen pohjaan asti.

— — —

Porttola oli se laitos, jonka sisään kulki nyt hänen tiensä. Siellä oli paljon hänen kaltaisiaan pettyneitä ja murjottuja raukkoja, jotka vimmatulla hurjuudella elävät elämän epätoivoisia hetkiä. Niiden sekaan heittäytyi Anja.

Muutamia vuosia sen perästä saivat Anjan vanhemmat vastaanottaa tiedon, että Anja on surmannut itsensä. Hän oli lävistänyt revolverin kuulalla sydämensä. Sitä ennen oli hän kertonut elämänsä tarinan ja syyttänyt vanhempiaan, heidän kristillis-siveellistä kasvatustaan, kurjan elämänsä alkujuureksi.

— — —

VAPAASSA MAASSA

Tuulena syöksähti juna asemalle. Veturinpillin kiljahdus, ja niin se seisahtui. Konduktööri ilmotti Matti Manniselle, joka saapui "vanhasta maasta", että matka on lopussa. Matti tunsu oikein iloista huumausta itsessään, kun vihdoinkin pääsee pois kiusallisesta ja väsyttävästä rautatien kolinasta.

Kovin oli kylmä ilma. Kun Matti astui junasta ulos, väkisten väsynyt ruumiinsa vilusta värähteli. Pieni oli kaupunki, tuollainen lännen vuoristokylä, johon Matti saapui. Asemalla oli sentään kansaa koko paljon. Puhuttiin siinä monia eri kieliä, mutta suomea ei Matti niiden joukosta erottanut. Hän etsi silmillään veljeään, joka pöletin lähettänyt oli ja luvannut kirjeessään olla asemalla vastaanottamassa.

Matti asteli asemahuoneen edustalla rauhatonna. "Jos ei se Kallekaan tule tänne, niin mihin minä joudun, kun noilta ihmisiltä ei osaa sen asuntoakaan kysyä", tuumi Matti. Tarkkaavaisesti silmäili hän jokaista kaupungilta tulevaa miestä.

Etäämpänä kuuli hän miesryhmässä puhuttavan suomea, mutta ei tahtonut niiltäkään Kallea kyselemään mennä, näyttiväthän ne hänestä enemmän "pikku-herroilta" kuin työmiehiltä.

Vihdoin tuli mies kiireesti astellen asemahuoneen eteen. "Ehkä se tuo on Kalle", tuumi Matti,

“vaikka eihän sitä enää voi tuntea; johan viime-
näkemästä on yli kahdentoista vuoden.”

Mies käveli Matin eteen ja kysyi: “Oletteko
suomalainen?” —

— “Kyllähän minä olen”.

— “Tuletteko ‘vanhasta maasta’?”

— “Kyllä, — sieltä minä...”

— “Minun veljeni olisi myös näinä päivinä pi-
tänyt tänne saapua, mutta eipä tuota kuulu. Tain-
nut sika syödä matkaeväät, epäilen vähän”, sanoi
mies, aikoen ruveta astelemaan pois päin.

— “Niin tuota, herra, kuulkaa, mikä nimeltään
veljenne on?”

— “Sen nimi on Manninen, jos ei tuo lie jo
matkalla muuttanut joksikin sonniksi.”

— “No voi tulen hiisi! — Oletko sinä Kalle? —
Minä olen sinun veljesi Matti — Matti Manninen.”

Mies naurahti ja sanoi: “Kalle minä olen. Kyl-
lä tunsin sinut kohta, mutta koetin josko tunnet
minua.”

Kun näin oli selvitty, niin lähtivät veljekset as-
telemaan Kallen ruokatalolle.

*

Suuri, kasarmimainen oli talo, jossa Kalle asui.
Mattia oikein pakkasi niinkuin ujous ahdistamaan.
Miehiä siinä loikoili kaikkialla; missä puhuttiin köm-
pelöä, raakaa leikkiä, missä taasen mitäkin touhuttiin.

Kun Matti oli syönyt ja juonut, vei Kalle hänet
makuukamariinsa. Kahdenkesken siinä veljekset

juttelivat yhtä ja toista vanhan ja uuden maan asioista.

— “Kuinkas ne valtiolliset asiat siellä Suomessa nykyään menevät? Olen täällä sanomalehtien avulla niitä seurannut joltisestikin, mutta mahdollon on täällä kaikkien sikäläisten asiain suhteen selvälle kannalle asettua. Olosuhteet siellä ovat perin erilaiset kuin esim. täällä Yhdysvalloissa, jossa kapitalistinen kehitys on korkeimmillaan. Tuntuu kuitenkin siltä, että Suomen köyhälistö, kansan pohjakerrokset ovat hereillä ja ymmärtävät omat ihmisoikeutensa”, puhui Kalle.

Matti ei ollut mikään politikointsija. Tosin suometarlaisena hän oli esiintynyt, mutta ei siksi, että olisi harkinnut ennen kaikkien muiden puolueiden ohjelmat, mutta siksi, koska enemmistö hänen syntymäpitäjässään oli suometarlaisia. Sosialidemokrateista ei hän ollut kuullut muuta kuin paljasta pahaa. Kun nyt Kalle tiedusteli Suomen valtiollisia asioita, niin harkitsematta tokasi Matti: “Kyllähän siellä muuten asiat hyvin menisivät, mutta ne sosialistit ovat kaikkialla ristinä; ne sielläkin estävät kaiken sopusoinnun ihmisten kesken”.

— “Oh! — noinko tyhmä sinäkin vielä olet. Olispa miehen noin vanhaksi päästyään luullut tulleen paremmin aikansa kysymyksistä selvälle!” — huudahti Kalle ihmeissään.

— “No oletko sinäkin sosialisti? — En usko. Jumalan pilkkaajiahan ne kaikki ovat”, sanoi Matti.

— “Olen, minä olen sosialisti sielultani ja mie-

lertäni ja jokaisen rehellisen työläisen tulee olla. joka ei halua esiintyä oman luokkansa petturina — sen luokan petturina, jonka lihaa, luuta ja verta koko hänen olemuksensa on. Ainoastaan sosialismi taistelee kärsivän köyhälistön vapautuksen puolesta ja niin ollen — ainoastaan sitä meidän työläisten on kunnatettava”, puhui Kalle.

*

Matti oli ollut noin kolme kuukautta Amerikassa. Vielä ei ollut hän saanut työtä, vaikka joka päivä kysymässä oli käynyt. Paljon oli miehiä jouten. Herrat sanoivat naurahtaen työnkysyjille: “ei ole tilaa, kun ei ole ketään kuollut eikä kuitannut.”

Vihaseksi alkoi Matti jo tulla. “Se nyt on s—na kun ei pääse työtä tekemään, vaikka haluaakin”, noitui hän usein herrain puheilta palattuaan. Velkaa raskas riippi harteilla painoi ja Suomessa odotti perhe, vaimo ja lapset, isän apua, mutta isä ei saanut — työtä Amerikassa.

— — —

Kalle oli hyvin murheellisen näköinen näihin aikoihin. Eräänä iltana työstä tultuaan, ennenkuin kukaan ehti häneltä mitään kysellä, kertoi Kalle seuraavan tapahtuman:

— “Tänä päivänä sattui kamala tapahtuma. Kuoli minun työtoverini, jonka kanssa olen seitsemättä vuotta puskenut tässä kivihiihlikaivoksessa. Olin saada itsekin surman, mutta sain sen vielä kuitenkin torjutuksi. Se oli suuri kivi, joka putosi ka-

tosta, mikä surmasi työtoverini. Sama "laaki" oli minutkin surmata. ...."

— "No nyt saa Matti työn. Menkää nyt kohta herrain puheille", sanoi joku mies joukosta Kallen kertomuksen loputtua.

— "Kamalaa on sekin, kohta verekseltään toisen kuoleman reikään hypätä", sanoi Matti.

— "Mutta täällä vapaassa maassa ei muu aina auta. Jos ei yksi mene, niin toinen menee — se on vapaata", sanoi muuan mies pilkallinen hymy kasvoilla, kun tiesi Matin sosialismin vastustajaksi.

Kalle toimi niin, että sai Matin työtoverikseen.

*

Varhain seuraavana aamuna työn saatuaan tallusteli Matti veljensä Kallen perässä kaivannolle. Miehiä virtasi joka taholta pienen kaivantokaupungin katuja. Hyvin kylmäverisinä kulkivat he toistensa ohi huomenta sanomatta. Noiden vanhojen, luhistuneiden vuorten jättiläisten kasvoista kuvastuivat ilmeet, jotka ovat heille ominaisia. Niiden leveät hartiat, suuret luisevat nyrkit ja vartalot näyttivät kärsimysten terästämitä. Kumma tunne valtasi Matin noita urheita maamyriä tarkastaessaan.

— "Jopa se Mattikin on saanut työn. Eivätkö housusi vapise, kun täytyy tuonne maankitaan painumaan ruveta. Se kita on jo monta työmiehen ruumista niellyt", sanoi Matille muuan vanha kaivantomies, josta ei näyttänyt olevan jälellä enää kuin kookas luuranko.

— “Täytyy sinne kuitenkin koettaa mennä”, vastasi Matti alkaessaan Kallen perässä kapuilla alas kaivantoon.

Kun he olivat työpaikalle päässeet, sanoi Kalle Matille: “nyt sitä saadaan alkaa puskea”. — Kalle riisui nopeästi päällysvaatteensa ja alkoi työhön. Hän oli ankara työmies. Toistakymmentä vuotta kun oli tehnyt kaivantotyötä, kävi se häneltä kuin itsestään. Matti sen sijaan hikoili ja puhkui. A-linomaa janotti. Tuskalliselta tuntui kaivantotyö Matille.

— “Kyllä ovat onnettomia ihmiset, joiden täytyy koko elämänsä näissä surman kidoissa nääntyä”, sanoi Matti, kun he olivat saaneet ensimmäisen “kaaran” täytetyksi. “Piru vieköön, ennen ammun itseni, kun koko elämäni näissä kidun.”

— “Ahaa, joko muistuu “vanhamaa” mieleesi. Ei täällä auta, koettaa täytyy, vaikka paikalla oikeaisi, jos mieli elää. Eikö enää tunnu liian suloiselta työmiehen asema? Kyllä Amerika opettaa, sen takaan, kun niin kauvan olet kuin minäkin ja rikastutat Amerikan kapitalisteja! — Uskotko sitä?” — puhui Kalle.

Kun he päivän olivat työtä tehneet, niin uupuneeksi tunsivat itsensä iltasella Matti. “Ei täältä kiro-tusta kuopasta enää jaksa ylöskavuta”, noitui Matti astuessaan “pikka” olalla Kallen perässä.

— “Kyllä kone nostaa”, vastasi Kalle.

Pian olivat miehet valta-aukossa, missä odotti sadottain muitakin. Kokonainen tulimeri muodostui

palavista lampuista. Kun "mies-trippi" saapui, työntäytyivät kaikki "kaaroihin". Ne tulivat hyvään lastiin.

"Trippi" alkoi nousta. Ensinnä oli sen vauhti hiljaista, mutta nopeasti se lisääntyi. Matti puri hampaansa yhteen ja kätensä koneentapaisesti vaunun laitaan tarttuivat. Vauhti yhä koveni. — Matti uskoi vaunujen varmasti radalta suistuvan ja niin murskaantuvan koko kalliin lastin lihaa, luuta ja verta ja ja .....

Mutta niin ei tapahtunut. Maanpäälle saavuttiin onnellisesti.

Kun Matti ja Kalle ruokatalonsa muuttohuoneeseen saapuivat, oli Matti hyvin pahalla päällä.

— "Tämäkö vapaa maa? Voi saatana! — Niinhän täällä eletään kuin pakkotyöläiset Siperiassa. Mitenkähän nämä olot korjaantuisivat?"

— "Ei mitenkään muuten kuin työläisten sitkeällä yksimielisellä taistelulla — luokkataistelulla", selittivät sosialistit.

Sen Mattikin jo uskoi.

HE JA ME

Niin raskaisiin kahleisiin on kytketty ihmiskunnan heikompain onni, että se on pannut sydämmet tuskasta sykähtelemään. Niiden kahleiden paino on estänyt heikompain sydämmet laajenemasta, riemulla ja onnella täyttymästä. — Kokoon ovat rinnat kuihtuneet, tuskat polttavat ja ahdistavat. — Minne katse kääntyy, siellä verenhimoiset käärmeet ja kaikellaiset matelevat, luikertelevat olennot tähtäävät myrkyllisiä ja murhaavia nuoliaan ihmiskunnan heikompiin, sorretuihin ja alaspoljetuihin. Vääräys verillä tahrattuine käsineen heitä hallitsee. Se on anastanut kaikki voimat heidän ruumistensa jänteistä, valanut kiiltävän kullan heidän suonien veristä ja katkerista tuskan kyynelistä helmi- ja timanttikoruja tehnyt.

— — —

Niin ovat he, maailman rikkaat, vuosituhansia meidän heikompien kanssa menetelleet. Me olemme luoneet rikkaudet maailmaan, mutta he ovat ne anastaneet, viekkaudella käsistämme ryöstäneet. He ovat aukaisuttaneet meillä portit onnen ja riemun maailmaan, mutta itse sinne sisälle kulkeneet, heittäen meidät kolkkoon elämän korpeen nääntymään viluun ja nälkään. Ja me olemme kaikkea tätä petosta vuosituhannet kärsineet luulossa, että — kaikki heidän tekonsa ovat oikeita. Tyytyväisinä

me vaan olemme katselleet heidän ilojaan ja riemujaan. He ovat nauraneet typeryydellemme ja yhä uusia pauloja viritelleet meidän elämämme viertävälle, riemuttomalle tielle. Siitäkin olemme luoja kiittäneet, kun tuota katkeraa tietä edes jotenkuten eteenpäin elämämme ehtoa kohti kulkemaan olemme päässeet. — — —

Monta on meitä elämän kolkkoon korpeen sortunut. Kaikkien meidän ruumiit ovat orjantappurapiikkien veristämät. Jokaisessa meistä on arpia haavoista, joita terävät särmät ovat leikelleet elämämme tiellä. Itku ja valitus on ollut musikimme; nälkä ja vilu alinomaisina seuratovereinamme.

Sellainen on ollut elämämme osa ja — sellainen — ei vähääkään parempi — on se vielä nytkin.

Mutta toisellainen se on ollut heidän, maailman rikkaiden ja mahtavien, elämän osa. Heidän osansa olemme täyttäneet iloilla ja riemuilla. Meidän kustannuksellamme ovat he juoneet ehtymättömistä nautinnon lähteistä; me olemme kasanneet kullat heidän aittoihinsa, jotka itse olemme maan mustista onkaloista kavertaneet ja huuhtoneet hohtavan kuumuuden vaivaamina. Poikansa ja tyttärensä he ovat pukeneet silkkiin sekä koristaneet pukineet helmillä ja jalokivillä, joita olemme elämämme kustannuksella me löytäneet.

Niin, olemme totisesti olleet hulluja ja narrattavia! — Emme ole tohtineet nostaa harsoa, jonka he, mahtavat, ovat sitoneet järkemme soihtua pimittämään. Me emme ole tohtineet mitään ase-

mamme eduksi toimia, olemme vaan tyytyneet kaikkeen ja palvelleet sekä kumarrelleet heitä, työmme hedelmien ryöstäjiä.

Jos ihmisellinen halumme on joskus kohonnut ja olemme saaneet jonkinkaan siemauksen raitista ilmaa pakahtuviin keuhkoihimme, silloin on täytynyt meidän kuolettaa tuo halumme — pelosta, että se Paradisin ihmekäärme, joka Eevan viekotteli syntiin, pyrkii meissä noita inhimillisiä haluja herättämään. Niin olemme alistuneet jälleen — kuolettaneet omat halumme ja painaneet alas, ummistaneet silmämme ja pukeutuneet taikauskoiseen nöyryyteen, alhaisuuteen .....

Mutta he, ajan mahtavat, ovat samaan aikaan nauraneet meille. He ovat saattaneet itsensä taikaesineiksi meidän silmissämme, ja me olemme kumartaneet ja rukoilleet heitä. He ovat nauraneet meille ja meidän tyhmyydelle, mutta me emme ole sitä huomanneet. He ovat olleet liian korkeita, hyviä ja pyhiä meidän alhaisten maanmatojen tutkittaviksi; niin olemme luulleet. — — —

*

Mutta — jo vihdoin alamme mekin herätä. Jo vihdoin rupeaa harso putoomaan järkemme pyhän soihdun edestä. Paljon olemme muuttuneet! .....

Me olemme jo vihdoin päättäneet nousta ylös tuolta sorrion, vääryyden ja pimeyden mustasta korvesta ja vallottaa itsellemme elämän. — Siksi olemme miljoonittain jo heikkoja käsiämme yhteen liit-

täneet kautta maailman vakavasti vannoneet veljeys- ja sisarusvaloja. Emme salli enempää epäterveellisten rotkolöyhkän sielujamme läkähdyttää. — Rikki kahleet harteiltamme revimme ja taikauskon naamarin kasvojamme varjostamasta heitämme. Nii- tä emme enempää voi kantaa. Sielumme pyrkii va- loon ja vapauteen. Uuden aamun sarastuksen nä- emme taivaalla punottavan. Se selkenee kerran kirrkaaksi päiväksi. Silloin h e ja silloin m e — ja vasta silloin — yhdessä voimme ihmiskunnan — koko ihmiskunnan — onnesta nauttia ja riemuita.

He, rikkaat ja mahtavat, taistelevat kuitenkin vie- lä tuon ihmiskunnan aamun, kansojen vapauden päi- vän nousua vastaan. He eivät voi kuitenkaan estää sen tulemistä, sillä me, miljoonat sorretut, sen tu- lemista kaiholla odotamme ja kaikki voimamme uh- raamme sen jouduttamiseksi.

— — —

Joutukoon pian se vapauden pyhä päivä, joka on tuleva sosialidemokratian kautta. —

4 — 5 — 1907.

YLEISEN MIELIPITEEN UHRI

Likainen katu kulki sen kaupunginosan läpi, jossa työväestöä asusti. Huoneet olivat yksinkertaisia puurakennuksia, tavallisia rikkaiden omistamia vuokrakasarmeja. Elämä kaduilla oli kuollutta, hiljaista, jos ei ota lukuun päihtyneitä miehiä, joita tavallisesti iltasin hoiperteli kapakoista koteihin, noihin vuokrakasarmeihin.

Himmeästi loi valoaan öljylamppu erän huoneen ikkunasta, tummentuneiden uutimien takaa. Oli ilta myöhä. — Huoneessa istui kalpea tyttö, sylissään keinutellen pientä valjua lastaan. Hänen silmäluomiensa lomista pilkisti esiin kyyneleitä, jotka näyttivät niin sameilta ja salatuilta. ....

“Voi valju-raukkani”, puhui hän hiljaa itsekseen, “miksi synnyit tänne vihelijäiseen maailmaan? Etkö tiennyt, että riisto ja peijuu ei salli tilaa kaltaisillesi, etkö? Mikä on, raukkani, kohtalosi? Sortuappa tietenkin niin kuin äitisikin.....”

Sanat katkesivat nyhkytykseen, itkuun. Hän ei jaksanut enempää virkkoa, suonenedon tapaisesti vaan puristi rintaansa vasten pientä valjua raukkaansa, joka välistä parahteli kipeästi ikäänkuin syyttäen hänkin äitiään, että oli maailmaan laskenut hänet — tallattavaksi ja hyljittäväksi parempiosaisten.

“Rakas olet minulle, mutta mitäpä minusta, olenhan synnytyksestäsi yleisen mielipiteen tuomion al-

la. Minun olisi pitänyt estää sinut maailmaan tule-
lemasta, jo kohdussani murhata, luonnon lakien
täyttäminen luonnottomasti tehdä tuloksettomaksi.
Niin, jos niin olisin tehnyt, niin siveydelläni voi-
sin kerskua ja yleisen mielipiteen suosiollisena säi-
lyttää .....”

Näin puhui taasen äiti, hiljaa niin, että ainoas-
taan sydänkammiossaan heikosti vastasi kaiku.

*

Hän, Ilma, oli ollut joskus onnellisempikin. Tun-
tenut oli hän joskus tyytyväisyyttä elämänsä osaan.
Silloin ei hän osannut aavistaakaan, miltä sydän-
surut tuntuvat. ....

Suomesta tultuaan hän oli alkanut seurustella e-
rään Akseli-nimisen. pulskan, viehkeän ja siivon nuo-
rukaisen kanssa. Kaunis, sokea ja hymyilevä tyttö
kun oli Ilmakin, niin oli Akseli kohta silmittömäs-
ti rakastunut häneen. Ja tunsipa Ilmakin aina Ak-
selin läsnäollessa itsensä lumotuksi, kiintyneeksi ja
salaperäisellä lemmen lieskalla rintansa täytetyksi.

Näin kun olivat toisiinsa kiintyneitä, niin kuluikin
aika heidän seurustellessaan hyvin rattoisasti. Pal-
veluspaikassaan työskennellessään muisteli Ilma pit-
kin päivää Akselia, tuota reipasta ja viehkeää nuo-
rukaista. Ja Akseli päivin raataissaan syvällä maan-
alla, ikuisessa yössä, näki Ilman solakan vartalon
kuvana liitelevän silmiensä edessä, tunsu sen peh-
meiden ja valkosten käsien kosketusta maan mus-
tan pölyn rusketuttamalla otsallaan.

Akseli oli kyvykkäimpiä ja uljaimpia kaivantomiehiä. Pitkin päivää kuului sen tunnelin perästä reipas laulu, jossa hän työskenteli. Hän tusi kyllä kaivantoilman ruumiistaan nihkovan voimia ja kasvonsa näki nopeasti kalpenevan, mutta sittenkin oli hän huoleton ja iloinen.

Iltasin työstä tultuaan tapasi hän hörppiä joutuin illallisen ruokatalossaan ja sitaista puhtaat vaatteet ylleen, niin kiirehtäin Ilman luokse. Ilma tervehti häntä aina illoisesti.

Näin kului kesä. He olivat jo ehtineet vannoa — Akseli ja Ilma — toisilleen lemmen valansa. Siinä kesäyönä oli Ilma punastunut, kun Akseli yhtymistä esitti, mutta kohta jälleen rohkeana virkannut: Sinun Ilmasi tahdon aina olla.

Syksyllä olisi heidän lemmenliittonsa laillistettu, mutta silloin alkoi koko Amerikassa yleinen töiden seisahdus. Akseli joutui myöskin työttömäksi. Synkäksi muuttui maailma silloin hänelle — monin kerroin synkemmäksi syysöitä .....

Akseli oli ollut niitä miehiä, jotka eivät saitureina kitistele elämänsä tarpeita. Hän nautti sen, mitä palkkana saikin ja tunsi sen ei riittävänkään elämän tarpeisiin. Näin ollen ei hänellä ollut mitään säästöä. Työttömäksi jouduttuaan kävi mahdolltomaksi ajatellakkaan avioliittoon menoa.

Kun Akseli ilmaisi mielipiteensä avioliittoon menosta syksyllä Ilmalle, niin tämä pilllahti katkeraan itkuun ja virkkoi: et Akseli ole rakastanutkaan minua, tahtonut olet vaan narrata .....

Akseli esitti moneen kertaan kuinka sydämmensä
lämpempi ja lämpö kuuluu ainoastaan Ilmalle, mutta ei
se tyttö oikein ottanut uskoakseen. Silloin Akseli
sanoi: naimisiin mentyämme kuolemme molemmin
nälkään, mutta jos erillään ollen jotenkuten eläi-
simme.

Jo Ilmakin uskoi asian todellisen laidan, kietoi
vaan kätensä niin rajusti Akselin kaulan ympäri,
suuteli ja itki, että Akselin olisi tehnyt mieli vaipua
maan alle.

Yleisestä työttömyydestä kärsien joutui Akseli
lähtemään maailmalle etsimään paikkaa, missä voi-
mansa saisi kaupaksi. Mutta Ilma jäi itkemään, sil-
lä he ennen, parempien päivien aikana jo olivat eh-
tineet täyttää luonnon vaatimuksen, josta tuloksena
Ilma tunsi itsessään kasvavan ruumista ja elämää..

....

*

Ilma oli itkenyt jo monta kuukautta tuossa him-
meästi valaistussa huoneessa. Siihen hän oli jou-
tunut muuttamaan palveluspaikastaan, kun aikansa
alkoi lähestyä ja kristillissiveellisten ihmisten
ankaran yleisen mielipiteen painon tunsi päällään.
Siinä hän öljylampun tuikkiessa synnytti tuon pie-
nen valjun lapsi-raukkansa — sitä hemmoitellen
puutteen kyynelillä kastoi .....

Mutta yleinen mielipide ei antanut hänelle siel-
läkään rauhaa. Puutteissaan joutui hän kääntymään
muiden ihmisten puoleen, ja silloin hän aina kuuli

mikä portto, siveetön ja rappeutunut nainen on. Yleinen kristillissiveellinen mielipide tuomitsi hänet sellaiseksi.

Ilma murtui. Hän ei tuntenut mitään pahaa tehneensä — synnyttäessään uuden ihmistaimen maailmaan; mutta yleisen mielipiteen tuomio oli ankara.

Eräänä talvi-aamuna löydettiin hän huoneestaan pahoin leikeltynä painaen rakastaan sydäntään vasten. Hän oli itse terävällä veitsellä viillellyt kurkkuun. Tohtori haettiin, joka tutki Ilman ja huomasi hänet — järkensä menettäneeksi.

Tuskissa ja kärsimyksissä oli Ilman järjen pyhä soihtu — sammunut.

Hän saatettiin hullujenhuoneeseen ja rakkaansa pian hänen peräänsä maan mustaan poveen.

Silloin yleinen mielipide itki. ....

Mutta joku silloin nousi ja sanoi yleisen mielipiteen synnyttävälle ihmisille: hän on yksi yleisen mielipiteen uhri.

RIKKAIDEN JA KÖYHIEN KEVÄT

Luonnon suuri vapautus raskaista sorron kahleista — talven kahleista — alkaa keväällä. Ensimmäinen kevätpäivä on kuin valokipinä merikapteenin kaukoputkesta nähtynä pitkän, myrskyisen ja tuskallisen merimatkan perästä odottavalle ihmis-kansalle. Ja suurta, runollistahan onkin kevään valta. Rauskuen murtuvat esteet sen tieltä. Luonto alkaa pukeutua ylevään juhlapukuun, linnut laulavat ja purot soittavat. Musta, synkkä, pilvien peittävä taivas muuttuu niin kirkkaaksi ja loistavaksi. Auringon polttavat säteet alkavat suudella luontomon poskia. Sen seuraukset näkyvät kaikkialla. Eloa, heräämistä ilmenee. Suurta, suurta ja ylevää on kevät.

Toiset ihmiset iloiten käyvät kevätkisoihin. He tahtovat nauttia luonnon suurista suloista. Kilvoitellen he alkavat kevään kauneutta, nuortevuutta ja suloa kiitellä .....

He käyvät puettuina hienoihin kevätpukuihin, loistotimantit rinnoissa, paraateihin, joissa suloinen huumaus — maailman syvyyksistä — heidät juovuttaa elämän ilolla. He eivät tiedä tuskaisista kivuista, katkerista ponnistuksista, hiki- ja verivirtojen valussa. Eivät kuule epätoivoisia voihkeita nälkäännäntyvien huuilta. He ovat niin varmoja, usko-

vat, toivovat ja nauttivat. — Heidän runoilijansa laulavat suloisia säkeitä ihmiselon ihanista hetkistä, onnellisten kotien kauneuksista, naisen lemmeistä ja uhrautuvaisuudesta. He laulavat uskoa ja unelmia, lämpöä ja päiväpaistetta, mutta — omalle luokalleen.

He, tämä väki, nämä ihmiset, ovat niin optimisteja. Heille on koko maailma niin äärettömän hyvä, kaunis ja ihana — suloinen, suuri koti. He käyvät riemukulkueissa ihailemaan Alppien lumiharjanteita. Automatisilla koneilla kohoovat he niiden huipuille, syleilevät taivasta ja sen kupukaton alla olevaa avaruutta. Painuvat niiden rotkoihin ja ihailevat Alppijärvien kristallikirkasta vettä. Taittavat yrttejä muistoksi raitismakuisten lähteiden reunamilta. Koko suuri, suloinen luonto on heidän hallussaan, metsät, järvet ja joet. Niiden lehtoisilla liepeillä he leikkivät elämää. Tiede- ja taidelaitokset ovat antautuneet heille. Niiden sisään he kulkevat ja ihailevat maailman viisautta, suuruutta ja kauneutta. Heidän lapsensa käyvät kouluissa, imevät tieteitten ja taiteitten nestettä, pukeutuvat purppuraan. Loistosalien moniväristen valojen keskellä ihailevat he timanttien säteilemistä ja silkkipukujen suloisesta mukavasta kahinasta. Viinilasien kuohuessa vannovat he valoja isänmaalle, hallitukselle ja jumalalle . . . . .

Suurta, ylevää ja ihanaa!

Kaunista, korkeaa ja pyhää!

Kuka on niin tyhmä, ettei tästä ikuisesta, aina-
olevasta keväästä nauttisi? — Kuka? — — —

Se on rikkaiden kevät.

Mutta samaan aikaan, näiden toisten mukavuuk-
sissa loikoillessa, kaikesta olevasta yllinkyllin naut-
tiessa, elää miljoonia, kymmeniä, jopa satoja miljo-
onia ihmislapsia, samallaisten luonnonlakien synnyttä-
miä olentoja — alinomaisessa puutteessa, kurjuu-
dessa, vilussa ja nälässä. Kevätluonnon auvetessa
nämä huokailevat raskaiden sorron kahleiden pai-
namina. He ovat pakoitettuja vissien lakien alai-
sina samaan aikaan painumaan kaivantoihin, tun-
neleihin ja tehtaisiin, kun nämä toiset käyvät yltä-
kylläisiin nautinnoihin. Heidän vaimonsa ja lap-
sensa ovat pakotetut nääntymään laitakaupunkien
vuokrakasarmien kellareissa — puutteeseen. Niis-
sä ei koskaan auringon kirkas valo heidän silmien-
sä näköä huikaise. Niin kuin vangit rautaisten kal-
terien taakse ovat he teljettyinä. — Niissä nälkäis-
ten lasten huudot heidän korviaan särkevät. He
rukoilevat jumalaa, mutta vastaukseksi saavat he
katkeria pettymyksen kyyneleitä. He pyytävät lei-
pää, mutta heille annetaan kiviä. He pyytävät ka-
laa, mutta saavat käärmeitä. Heidän sielunsa ja
ruumiinsa ovat myrkytettyjä. — Oikean, puhtaan
elämän neste on imetty heidän olennoistaan. Val-
heen lohikäärme pesii heidän kotiensa ovilla, joka
varmojen dogmien laeilla koettaa istuttaa myrkkyyä
lapsien ja nousevien mieliin. Vääryyden valta oi-
keuden nimellä hallitsee heitä, etteivät vaan koskaan

kapinoimaan nousisi näitä rauhallisen kehityksen oikeita (?) oloja vastaan! — — —

Kevätpäivien ihanat sarastukset eivät voi herättää tyytyväisyyden tunnetta köyhissä, päivän raskasta kuormaa ja hellettä kantavissa ihmissieluissa — eivät! — Korkeintaan haaveellisissa ihmisissä voivat vaikuttaa hetken nautintoja, mutta miljoonien kärsivien tuskat eivät taltu millään muulla kuin järjestelmän muuttamisella niin, että kukin ihminen tulee saamaan ihmisoikeutensa. Luonnon taistelu ja voitto voi meitä sorrettuja ja köyhiä ainoastaan herättää uuteen intoon taistelemaan sortoa vastaan ja niin katkomaan kahleemme — vapaiksi päästäksemme.

Milloin köyhälistö tuon taistelun tärkeyden huomaa ja itsensä vapaaksi taistelee, niin silloin on tuleva todellinen köyhien kevät.

1908.

TUNNELMIA

Kaunis sunnuntai-ilta. Kaduilla liikettä ja elämää. Ihmisiä virtailee sinne ja tänne. Yhdet ovat puettuina muodikkaisiin kesäpukuihin, toiset ryy-syihin, kurjiin vaateriekaleisiin, joita he itsekin näyttävät häpeävän.

Yksinäisyydessä istun huoneessani. Siihen olen hiljakkoin muuttanut. Se ei ole mikään loistokas. Pieni kamari, jossa on useita vuoteita. Kuitenkin on se minulle kyllin hyvä — olenhan vaan työläinen. Minulla ei ole aikaa nauttia mukavuuksista. Minun täytyy ansaita leipäni ruumiillisilla ponnistuksilla, hiellä ja voimalla. Mukavuudet kuuluvat niille, jotka eivät tee työtä. Heillä on kyllin aikaa niistä nauttia. Minä olenkin syntynyt maailmaan vaan tekemään työtä, syömään ja nukkumaan. Parempi olisi, etten mitään ajattelisi, mitään tuntisi — olisin vaan kone, joka tekisin tehtäväni, mutta en mitään kärsisi, olisin vaan tyytyväinen, vaatimaton ja iloinen aina.

Mutta siinäpä se onkin: **minä en ole sellainen.** Minä sentään ajattelen, tunnen ja kärsin niin kovin paljon. Minä olen ihminen ja sitä en saisi olla. Kun minä teen velvollisuuteni, koetan olla mahdollisimman "hyvä ihminen" ja sittenkin vaan soimataan, niin minä kamalasti kärsin siitä. Minä voin suuttua-kin, se tekee niin surkean kipeää. Minulla on

tunne-elämä. Sorrosta, vääryydestä kärsin, oikeudesta iloitsen. Niin tekee ihminen. Minä olen ihminen.

Kärsimksiä läpeensä on ollut minun elämäni ja mitä enemmän minä pääsen oman ihmisarvon tuntemisessa edistymään, sitä kipeämmiksi tulevat ne kestää. Monasti olen jo niiden alla ollut kadottaa kaiken tasapainon ja joutua kokonaan tuuliajolle. Mutta sentään olen voinut pelastautua, kun olen koonnut kaikki voimani ja noussut tahtoni peräsiimeen lujasti kiinni. Pelastauduttuani aina hetkisen olen jaksanut kärsiä vaikka minkälaisia helvetin tuskia, joskin jokainen horjahdus on riistänyt runsaasti tahdon voimia. Jokainen horjahdus lisää kärsimyksiä, mutta ne lisäävät myös kokemuksia. Kokemukset ovat hyviä. Kokemusperäinen tieto on lujinta laatua. Horjahtanutkin ihminen niiden avulla voi saada jälleen itselleen tasapainon, jos eivät kärsimykset, jotka ensimmäisen horjahduksen ovat aiheuttaneet, ole kasvaneet moninkertaisiksi. Minä en ensinkään enää uskalla kerskua tahtoni lujudella. Vaikka on kuinka lujatahtoinen ihminen, hän voi kadottaa tasapainonsa, horjahtaa, jos kärsimykset, syyt ovat tulleet vastavaikuttimia, kokemusperäisiä tietoja y. m. voimakkaammiksi.

Minun täytyy koettaa kärsiä. Siksi minä koetan lohduttaa itseäni, että jaksan kärsiä. Minä en saisi joutua tuuliajolle. Tuuliajolla monikin eksyy synkkään sumukkoon, eikä löydä rantamia,

joihin voisi pelastua, vaan — hukkuu, sortuu ja kuolee...

Ikävä on minun yksinäisyydessä istua, mutta täytyy kuitenkin näin tehdä. Minulla ei ole ystäviä, kukaan ei pidä minun seurastani. Minä kyllä sen tiedän, että olen kaikkia kohtaan hyvin kylmä, en paljon osaa laverrella, suutani soittaa ja siksi juuri en paljon pyrikkään muiden seuraan. Minä kärsin siitä, että olen sellainen kuin olen, mutta minä en voi itseäni auttaa. Parempi on olla sellainen kuin on, eikä teeskennellä. Olen sen oppinut katkerien kokemusten kautta. Kerran menin minä hienoon seuraan. Kun minulle ensin oltiin hyvin ystävällisiä, aloin vapautua minäkin kaikista ennakkoluuloista seurapiirini suhteen. Rupesin ottamaan innolla osaa keskusteluihin. Tuli puheeksi tuomitsemattomuus-oppi. Monetkin asettuivat jyrkästi sitä vastustamaan. Minä koetin puolustella. Selitin m. m. miten väärin useitakin ihmisiä tuomitaan. Luetellaan vaan, että se ja se henkilö on sellainen ja sellainen ilman syyttä, ihan piruuttaan, eikä ensinkään pyritä ottamaan selvää siitä, onko olemassa syitä kyllin paljon, jotka pakottavat ihmisen, jota tuomitaan, olemaan sellaisen kuin hän on. Kunkin ihminen on sellainen kuin olevat olosuhteet hänen sallivat olla, ei parempi eikä pahempi — ihan sellainen. Innostuin ja selitin laveasti kysymyksenalaiseen asiaan periaatteitani, mutta ennenkuin olin periaatteitteni selvittelyssä ehtinyt tarpeeksi kauas, huomasin olevani yksin, olin puhunut seurapiiristä

itseni ulos. Ikävystyneinä "seuraani", seuratoverini, ne, jotka niin ystävällisesti minut vastaanottivat vieraakseen, alkoivat hiessäpäin pelailta "viittäleh-teä", jota jumalan kiitos minä en osannut. Ei mi-tään muuta neuvona kuin lähteä koreasti pois samaa tietä, jota olin tullutkin. Koskaan ei ole minua haluttanut enempi mennä suoraan kapakkaan ja juoda itseäni "pikku pöhnään" kuin silloin. Katke-roiduin siitä, kun asia, johon minä olin sydämestäni innostunut ja josta minusta kannattaisi puhua kaik-kialla, ei innostuttanut muita, mutta sitä enemmän innostutti "viidenlehden" peluu, joka minusta kuu-luu toimettomille samettisieluille, jotka eivät mis-tään halua mitään tietää, mutta elävät vaan "val-miissa maailmassa" päivästä toiseen kerran kuol-lakseen ja päästäkseen "Abrahamin helmaan" ikuis-ta unta nukkumaan, jossa korkeintaan unen lomissa enkelien kanssa piiritanssissa hievahdellaan.

Minun on käynyt monia kertoja samalla ta-valla. Siksi olenkin tullut näkemään, että yksinäi-syys sopii minulle parhaiten. Kärsimysten hetkiä vietänkin yksinäisyydessä tai jos tapaan toverin, joka ymmärtää minua ja minä häntä, niin hänen kanssaan. Elämä ei ole leikittelemistä, ruusujen ja kukkasten päällä kulkemista. Se on täyttä totta. Veristetyin huulin siitä täytyy imeä osansa, vaikka paikalle läikähtyy.

— — —

Minun asuinhuoneeni on yksinkertainen työläi-sen asuinhuone. Mutta minun täytyy tyytyä siihen,

koska miljoonia asuu samanlaisissa ja — he eivät ymmärrä parempia vaatia. Jos he vaatisivat, he myöskin saisivat paremmat olosuhteet, paremmat asunnot eikä heidän tarvitsi toivoa, että olisivat koneita, vailla ihmistunteita, elämänhaluja ja kaikkia inhimillisiä pyrintöjä. Nyt heidän täytyy toivoa sitä, sillä ihmisen orjana elää, on kiduttavaa, tappavaa, jota on liian katkera kärsiä.

Avaan huoneeni akkunan. Raitis ilma pulpahtaa sisään, hengitän ahmien sitä. Työläinenkin saa sentään vielä nauttia jostakin: auringon valosta ja raittiista ilmasta edes. On sentään sellaisiakin, joille eivät nekään nautinnot ole mahdollisia. Miljoonia työläisiä asuu suurkaupunkien vuokrakasarmeissa, kosteissa, pimeissä ja kylmissä holveissa, joihin ikinä ei ole päässyt pilkistämään päivän säde eikä tunkeutumaan sisään raitis ilma. Ja nekin ovat ihmisiä, jotka niissä asuvat. Heiltä on riistetty kaikki nautinnot, kaikki elämän ilot ja mukavuudet. Ja sitten vieläkin heitä tuomitaan, jos eivät voi olla "hyviä ihmisiä". Hävetkää tuomarit! — Voitteko olla varmoja, että jos eläisitte heidän asemassaan, olisitte parempia? Jos ette siitä voi olla varmoja, niin jättäkää helvettiin kurjien ihmisten tuomitseminen! — — —

Alkaa hämärtää. Huoneeni akkunasta ei enää näe kadulle. Elämä sielläkin on vaijennut. Viimeksi siitä mennä suhautti automobiili, jota ohjaili nahkalakkinen herrasmies. Tunnelmani häiriytyivät. Heittäydyn vuoteelle ja nukun.

JUMALANKO SYY?

— “Tuomelan Ville on kuollut.”

Se sanottiin niin äkkiä, ilman kiertelyä, että säikähdyksestä olin vallan typertyä. — Enhän tiennyt odottaa sellaista uutista. Pari päivää sitten olin nähnyt Villen aivan terveenä, reippaana ja iloisena. Kun silloin muun muassa tiedustelin hänen työpaikkansa turvallisuutta, ei hän ensinkään ollut huolissaan sen suhteen, vieläpä kehasikin: “ei sinä tapaturma voi sattua. Luotan varmasti siihen.”

Ja nytkö hän kuitenkin on kuollut ja varmaankin tapaturmaisesti. Sairastanut ei hän ole. Jos olisi, sen kyllä olisin ennemmin kuullut. Onnettomuuden kautta on kuoleman täytynyt tapahtua tai sitä ei ole ensinkään tapahtunut. Epäilin sitäkin. Kenties viestintuoja tahtoo noin kamalalla uutisella minua vaan pettää saadakseen jätkeä ilkkua heikkouskoisuudelleni. Niin kurjana pelinä kuin sellaisen petollisen valehtelemisen pidinkin, toivoin kuitenkin että uutinen olisi ennemmin sitä kuin suoraa totta. Siksi käännyinkin hämmästyksestä vähän toinnuttuani viestintuojan puoleen ja katsoin häntä tuikeasti silmiin, kysyen:

— “Todellako?....

Viestintuoja vakuutti, että uutinen on totta. Nyt täytyi minunkin se uskoa. Totta se taitaa

olla. Eihän sitä tuollaisia viisas ihminen kehtaa — eikä saatakkaan valehdella.

— Mutta miten se on mahdollista? Missä se on tapahtunut? Missä ruumis? —

— “Onnettomuus on tapahtunut noin kello yhdeksän aikaan aamulla. Maanvieremä kaivannossa, missä hän työskenteli, on haudannut hänet ja työtoverinsa alleen. Ruumiit ovat kuitenkin pelastetut. Ne ovat tuolla muuttohuoneessa”, kertoi viestintuoja.

Katsoin muuttohuoneelle päin. Se oli suuri tiivistä rakennettu huone. Sen edustalla seisoivat iso joukko ihmisiä, miehiä ja naisia. Miehet näyttivät olevan ryysyisissä kaivantopukineissa. He olivat niitä, jotka heidän murskaantuneet työtoverinsa olivat saattaneet maanpäälle, ihmisten ilmoille.

Kävelin minäkin sinne. Tiesin kyllä, että siellä oikeutettu kiukkuni kapitalistista järjestelmää vastaan murhattujen kohtalotoverieni puolesta kohoo ylimmilleen, mutta en saattanut olla pois. Minun täytyi mennä.

Vieretysten siellä ruumishuoneessa makasi kaksi nuorta miestä. Toinen niistä oli Tuomelan Ville, toinen hänen työtoverinsa. Itkussa tyrski naisparvi. Miehet, nuo vanhat kaivantojuhdat, seisoivat kylminä. He olivat jo niin tottuneet näkemään tällaisia onnettomuuksia, että ne olivat käyneet aivan tavallisiksi, etteivät enää kyenneet suuresti-kaan heidän mieliään liikuttamaan. Tosin tällaisissa tilaisuuksissa, seisoessa murskaantuneiden työ-

toverien ruumiiden ääressä, nousee raaistuneenkin kaivosorjan mieleen ajatus: "milloin lienen minäkin tuossa asemassa, minä päivänä minäkin laskeutunen viimeisen kerran tuonne surman kitaan ja — murskaudun, jolloin työtoverini saavat ruhjoutuneen ruumiini raahata päivänvaloon."

Mutta tällaiset ajatukset kaivosorjilla ovat jokapäiväisiä, joskin ne murskaantuneiden työtoverien ruumiiden äärissä kohoovat korkeimmilleen, mutta eivät ne kykene silloinkaan saattamaan heitä erityisempiin mielenliikutuksen ulospurkauksiin, kuten naisia. Niinpä nytkin seisoivat miehet vakavina, mutta sentään — sen huomasi — heidän sydämissään kierivät raskaat tunteet. Naiset itkivät, ulvoivat ja sen myös näki, että sitä he tekivät todellisesta mielenliikutuksesta — eikä teennäisestä ulkokullaisuudesta. Ymmärsiväthän he, että siinä heidän edessään ryysyihin käärittynä, kylminä, ruhjoutuneina — kuolleina, oli kaksi perheen tukea ja turvaa, jotka olivat etsineet leivän itselleen ja perheelleen maan mustasta sydäimestä, mutta siellä leivänetsinnässä joutuneet surman suuhun, saaneet kuoleman. Nälkään ja kurjuuteen joutuvat heidän perheensä, vaimonsa ja lapsensa, onhan heiltä tuki ja turva poissa.

Minä en tuntenut toista näistä ruhjoutuneista raatajista — Villen työtoveria. Ville vaan oli parhaita ystäviäni. Pitemmän aikaa hänen kotiaan olin pitänyt erityisenä vierailupaikkana. Sinne olin ollut aina tervetullut, siellä aikani oli parhaiden

kulunut, johon seikkaan tosin vaikutti sekin, kun olimme paitsi hyviä ystäviä, myös tovereita, köyhälistön asian eteen taistelijoita. Siksi koskikin minua tämä kamala kohtalo, jonka uhriksi ystäväni Ville oli joutunut, erittäin kipeästi.

Vihdoin saapui paikalle Villen vaimo, pieni lapsi sylissään. Häntä oli koetettu estää mahdollisimman paljon lähtemästä miehensä ruhjoutunutta ruumista katsomaan. Mutta hän tuli kuitenkin. Sydäntä särkevä oli katsella miten hän heittäytyi kuolleen miehensä kaulaan, itki ja tukkaansa riipoi.

Mutta paikalle oli myös saapunut paikkakunnan uskonnollisia jesuiittoja. Nämä sydämettömät olennot kohta alkoivat käyttää tilaisuutta hyväkseen agiteeraamalla asiansa puolesta.

Vanhin heistä, joka oli tavallaan pappismies, alkoi ensinnä puhua: "Siinä on kaksi nuorta miestä kylmänä. Ruumiit on pelastettu, mutta missä ovat sielut? — He ovat kuolleet ilman parannuksen tekoa ja minä voin sanoa, että heidän sielunsa ovat **h e l v e t i s s ä**, ikuisen piinan ja kidutuksen alaisina. He eivät ottaneet vaaria parannuksen ajasta, uhmailivat vaan itse jumalaakin vastaan, mutta nyt ovat he tilinteolla synneistään. Jumala ei kärsinyt kauan nimensä pilkkaajia, vaan lopetti syntisiltä, nimensä häpäisijöiltä, armonajan. Onnettomuus, jonka kautta he nyt kylminä tuossa makaavat, oli seuraus heidän suurista synneistään. Jumala rangaisi näitä muille varoitukseksi. Te, jotka nyt vielä armonajassa elätte, tehkää parannus synneistänne niin

kauvan kuin ei se ole myöhäistä. Armon ovi suljetaan, ei sekään aina auki ole. Tehkää parannus suurista synneistänne ennenkuin se suljetaan! —

Mutta eritoten muistutan minä tätä nuorta leskeä, joka angervoisena tuossa nuoren miehensä ruumiin äääressä kierii, parannuksen teosta. Jumala rankaisi miestänne kamalalla kuolemalla, että edes tekään hänen armonsa huomioon ottaisitte ja parannuksen tekisitte. Tehkää parannus!” —

Vaimo ei jaksanut kauvemmin kuulla tuota agiteerausta ruhjoutuneen miehensä ruumiin äääressä. Hän lausui itkun murtamalla äänellä: “Viivyyttäkää, hyvät ystävät, tuomiotanne. Miesvainajani oli yhtä rehellinen ja kunnan ihminen kuin kuka tahansa ikinä teistä. Jos Jumalan on syy tuohon kamalaan onnettomuuteen, on hän tunnoton Jumala, joka nauttii viattomien tuskista ja kyynelistä — leskien ja orpojen suruun sortumisesta...”

Mutta jesuiitat jatkoivat tuomitsemistaan. Heitä ei liikuttanut ihmisten tuskat. He nauttivat niistä.

*

Oli kaunis sunnuntaiaamu. Ruhjoutuneet ruumiit kuljetettiin hautausmaalle, jossa tapahtui hautaus.

Pappi, joka hautauksen toimitti, oli kuullut, että Ville Tuomela on ollut eläissään vapaamielinen ja edistyshaluinen mies. Siksi pitikin hän Villen haudalla erityisen saarnan “jumalan kieltäjistä”:

“Tämä manalle mennyt kansalainen”, sanoi m. m. hän, “on kuuloni mukaan myös elämänsä loppuvuosina ollut niitä, jotka eivät usko Jumalaan ja sitäkin vähemmän herramme Jesuksen Kristuksen armolupauksiin, joten meidän, niin katkeraa kuin se onkin, täytyy uskoa tiensä johtaneen — helvettiin, ijankaikkiseen kadotukseen ja piinaan” — — —

Tuskaan oli pakahtua nuori leski, joka myös lapsensa kanssa haudalla seisoi, kuullessaan papin tuomitsevan miesvainajansa helvettiin. Hän oli nääntyä kyyneliin ja katkeruuteen.

En voinut enää kestää. — Minun täytyi astua esiin turvattomien puolesta. Kun pappi tyytyväisenä katseli, miten tuomitsemisensa hautakummulla seisoviin vaikuttaa, astuin esiin ja aloin puhua: Vieläkö haudan tuolla puolen toivotte niiden joutuvan kärsimään helvetin tuskia, jotka ovat elämänsä olleet helvetissä, joiden on täytynyt elämänsä kärsiä kaikkea kurjuutta ja puutetta ja lopuksi muutamien yksityisten voittonhimon takia kuolla? — Eikö riitä se, että he ovat elämänsä olleet helvetissä. Kurja on Jumala, joka nauttii onnettomien kärsimyksistä ja tuskista. Kuulin, että teidän jumalanne sen tekee. Teillä on tyranni jumalana.

Jumalanko syy on, että nämä työnraatajat ovat kuolleet kapitalismin voittonhimon uhreina? Jumalanko syy, että nämä orvot joutuvat sentähden näkemään nälkää ja kurjuutta? — Ei, syy ei ole jumalan, mutta tämän kapitalistisen järjestelmän, joka himoitsee työläisten verta kuin ahnas susi. Te vielä

kehtaatte nuo uhrit tuomita helvettiin. Tunnoton, kerrassaan sydämetön olette — hävetkää!

Ei vastannut pappi. Hänen täytyi vaieta totuutta kuullessaan. Se koski kipeää häneen ja siksi kai hän nopeasti haudalta poistui.

EPÄTOIVOSSA.

Synkkä pimeys verhosi seudun. Himmeästi valaisivat katulyhdyt tosin keskikaupungin, mutta sen ympäristöt peitti vaipallaan yön musta pimeys.

Merellä pauhasi myrsky. Se ulvoi, vinkui kamalasti. Vielä rantametsiköitäkin tuiverteli tuimasti vinha tuuli. Se pihisi ja puhisi puiden latvoissa, jotka taipuivat sen voimakkaista henkäyksistä.

Kylmä, kovin kylmä oli ilma, kuten aina synkinä syysöinä.

Hitaasti astuskeli nuori mies laitakaupungilla erästä pimeää katukäytävää, mikä vei metsään, missä tuuli kolkosti kohisi puiden latvoissa.

Sen katukäytävän oli hän jo sinä yönä mitellyt useampaan kertaan edestakaisin, kulkenut aina hitaasti ikäänkuin peljäten matkan kesken loppuvan. Jos joku sivustapäin hänen kulkuaan seurasi, varmaankin aaveen näkevänsä uskoi, sillä nuori mies liikkui kammottavan hiljaisesti, ei askelten vaikutuksesta tömissyt katukäytävä eikä kävelyn tahdistahuojunut ruumis. Hän oli kuin kuuro-sokea, joka ei kuule eikä näe mitään ympärillään, vaan koettaa elää itseään ja muita häiritsemättä mahdollisimman hiljaa.

Mutta hän ajatteli, ajatteli ja mielti paljon elämänsä kohtaloista.

Hän oli vuosi sitten tullut tähän pieneen rannikkokaupunkiin ja saanut työn.

Mutta sittemmin oli työnsä loppunut, hänestä tuli työtön. Sattui vielä kuitenkin uusia mahdollisuuksia elämiseen, onnistui aina tuon tuostakin saada töitä, joskaan eivät ne monastikaan kauvan kestäneet. Aina työn loputtua vaiřui nuiri mies synkkään epätoivoon.

Alinomaisen epätoivon sieluaan kalvaessa oli nuori mies oppinut käymään k..pakoissa, niissä juomaan itsensä "humalaan". Silloin aina sieluaan kalvava epätoivo hetkeksi väistyi, haihtui, joskin se kohta humalasta selvittyä uudelleen, kaksinkerroin voimakkaammin kalvaa alkoi.

Vieraita, tuntemattomia olivat ihmiset hänen ympärillään. Eivät ne pyrkineet päästä selville hänen elämänsä kohtaloista. Tuomitsivat vaan — toiset hyvin ankarastikin — hänen juomahaluaan. Hän on itse syypää huonoon asemaansa, parantakoon tapansa, niin sanoivat ihmiset.

Mutta ihmiset eivät ymmärtäneet hänen kohtaloaan. Eivät ymmärtäneet, mitä ovat elämän alinomainen epävarmuus, epätoivo, tuskat, kaipuut y. m. s.

Kun he eivät niitä ymmärtäneet, siksi tuomitsivatkin aina pintapuolisesti ja perin väärin.

Nyt oli nuori mies työtön. Oli ollut jo pari kuukautta. Koettanut oli hän saada jos minkälaista työtä, mutta onnistumatta. Taloon, missä asui, oli

hän ehtinyt jo velkaantuakin. Se teki yhä tuskallisemmaksi elämän.

Päivällä oli hän käynyt useassa paikassa työtä tiedustamassa, mutta missään ei oltu luvattu. Kaikissa työpaikoissa oli miehiä ennestäänkin liikaa, sitäpaitsi ei hän ollut mikään erikoinen ammattimies. Olihan tehnyt vaan sitä ja tätä elämäkseen. Se teki sitäkin vaikeammaksi kunnollisen työn — sillä sellaista hän toivoi — saannin.

Illan tultua ei hän enää kehdannut mennä asuntotaloonsa, sen vaikutti sekin, että oli taaskin huoliensa kevennykseksi ottanut "pikku pöhnän", mikä herkensi tunteet ja teki mielikuvituksen lennokkaaksi ja vilkkaaksi. Hän muisti nyt niin selvästi asuntotalonsa isännän ja emännän kasvojen piirteet, minkälaiset ne olivat olleet hänen aamiaista tänään syödessään. Nyt luki hän selvästi niistä sanat: "tuotakin laiskuria tässä pitää vielä elättää".

Tosin eivät asuntotalonsa isäntä ja emäntä olleet hänelle mitään tuontapaista sanoneet, mutta hän ymmärsi sen, että sellaisia ajatuksia heillä hänestä on. Päästäkseen täyteen varmuuteen siitä, että he sellaisia hänestä ajattelevat, asetti hän mielikuvituksissaan itsensä heidän tilalleen ja jonkin muun velkaantuneen ruokamiehen itsensä tilalle. Tulos siitä oli: hän piti aivan luonnollisina sellaisia ajatuksia. Hän itse ajattelisi aivan samoin.

— "Mutta herran nimessä, ketä tässä oikeastaan on syytettävä? Asuntolani isäntää ja emäntää en

voi syyttää, he ovat mitä inhimillisimpiä ihmisiä. Sellaisina pitäisin heitä vielä sittenkin, vaikka karkoittaisivat minut talostaan. Mutta minä itse en myöskään ole syypää kohtalooni. Tekisin työtä — ja varsinkin sellaista, mihin taipumukseni innostavat — jos vaan sitä olisi saatavana. Mutta sitä ei ole. Minä olen tosin huono kilpailemaan työmarkkinolla, mutta siihenkään en ole itse syypää. En voi muuksi tulla kuin mikä olen. Olen vaan ihminen ja minun täytyisi, voidakseni nykyään **hyvä ihminen** olla, olla paljon katalampi, kierempi ja ovelampi. Mutta sellaiseksi ihmiseksi, joskin sellaisena olisi parempi elää, en ikinä rupea opettelemaan. Mieluummin sellaisena, minkälainen nyt olen, kuolen nälkään kuin rupean opettelemaan nykyajan malli-ihmiseksi, jonka täytyy olla ehdottomasti väärä, tunnoton, säälitön, katala ja ovela”.

Näin itsekseen aprikoi nuori mies pimeää katu-käytävää mitellessään. Nälkä kurni hänen vatsaansa ja vilukin tahtoi haitata. Tuulihan mereltä kylmästi ja hänen päällään eivät vaateriekaleet olleet hyvinkään suojaavia. Rahaa ei ollut.

— “Minnekkä yöksi?” —

Sitä hän mielti. Asuntotaloonsa ei hän kuitenkaan halua mennä enää ennenkuin voi maksaa velkansa. Kapakoista potkitaan ulos, kun ei ole rahaa. Oo, sinä kirottu epätoivo! —

Samassa saapuu hän metsän laitaan, missä tuuli tohisi puiden latvoissa. Sinne antoi askeleensa jotta. Sinne levolle heittäytyi kasteheinikolle. Mutta

uni ei tullut. Kalvaava, pirullinen epätoivo esti rauhan.

Ajatukset liitelivät menneisyyteen. Hän muisteli aikoja, jolloin suuret unelmat mielessään lähti maailman myrskyjä purjehtimaan, jolloin elämä vielä näytti lupaavalta, eikä alinomaiselta vimmatulta epätoivoiselta taistelulta.

— — —

Ne suurien unelmien ajat loppuivat kuitenkin pian. Kylmä leipätaistelu avarassa maailmassa ne lopetti. Pitkään aikaan ei hän enää ollut hautonut mielessään suuria unelmia. Niiden sijalle oli tullut elämän jokapäiväinen todellisuus.

Nälkäisenä ja viluisena käänteli ja väänteli hän ruumistaan. Mutta siitä ei ollut apua. Nälkä kävi yhä kipeämmäksi ja vilun vaikutuksesta louskuivat leuvat yhteen. Ruumis vapisi.

Päivällä oli hän pyytänyt muutamilta tuttaviltaan pientä rahasummaa lainaksi, mutta eivät ne olleet antaneet, vaikka olivatkin vakituisesti työssä. Olivat vaan sanoneet: mitä hyötyä sinulle on rahaa antaa, joisit sen kuitenkin. Sitä varten ei hän kuitenkaan ollut rahaa pyytänyt. Päinvastoin hän oli ajatellut, että menisi asuntotaloonsa ja maksaisi ainakin osan velastaan, joten kehtaisi siellä jälleen jonkin aikaa asua — niin kauvan, että — jos sattuisi niin hyvin onnestamaan — ehtisi saada työn, jonka saatuaan hän lopettaisi kokonaan ryypiskelyn, sillä hän oli tullut huomaamaan, että joskin väkijuomilla hetkeksi voi ajaa epätoivon mielestä, tulla vapaaksi,

huolettomaksi ja iloiseksi, niin niiden nauttiminen toiselta puolen vaan lisää niitä syitä, jotka johtavat juopotteluun ja elämän yhtämittäiseen epätoivoon.

Tuttavansa eivät kuitenkaan olleet uskoneet häntä. Ryyppyjä olivat kyllä antaneet, mutta ei rahaa — ei edes niin paljon, että hän olisi voinut syödä yhdenkään kunnollisen ruoka-aterian.

Se suututti häntä nyt, vaikka hän toiselta puolen pitikin luonnollisena tuttaviansa menettelyn. Heidän sijassaan hän itse mahdollisesti olisi tehnyt aivan samoin. Mutta sittenkään ei hän heidän ja omaa suhdettaan jaksanut oikein käsittää. Olisivatko he, piru vieköön, siksi hunnikolle joutuneet, jos olisivat avustaneet ruoka-aterialla nälkäistä. Kyllä he rahansa joskus olisivat takaisin saaneet. Mutta kun ei hituistakaan ymmärretä ihmisen kurjaa kohtaloa! — He varmaankin yksimielisesti toivovat, että minulta loppuisivat kaikki elämisen mahdollisuudet, jotka todellisuudessa ovat jo loppuneet.

Hän ei saattanut kauvempaa loikoilla. Kirottu elämä, kirottu kohtaloni! Tästä pirullisesta epätoivosta on tehtävä loppu — heti.

„Hän alkoi taasen painua kaupungille, ei enää niin hiljaa, synkkänä kuin äsken, mutta pikemmin rajusti vihan vimmaamana.

Keskikaupungilla valaisivat himmeästi katulyhdyt. Kirkkaasti valaistuja olivat vielä ruokalat, joista makeiden paistien käry tunki nuoren miehen hajuaistimiin. Se teki nälän yhä sietämättömäm-

mäksi. Kapakoista hoiperteli miehiä ja katuris-
teyksissä kauppailivat portot kuluneita sulojaan.

Aavan meren rantaan hän hiljalleen painui. Ula-
palla pauhasi myrsky, ulvoi tuuli. Sen kieltä hän
ymmärsi. Se puhui: tule onneton nuorukainen, si-
jaton sielu maailmasta minun syliini, minun, Vella-
mon hempeään helmaan. Täällä on moni ihmislapsi
rauhan — tämän, ikuisen myrskyn ja pauhun —
keskeltä löytänyt.

Nuori mies paljasti ryysyjen peittämän rintan-
sa, veti syvälle keuhkoihinsa raitista meri-ilmaa ja
värisi.

Hän oli kahden vaiheella: hyppääkö syliisi
myrskyinen meri, vai jääkö vielä rannallesi taiste-
lemaan elämän perkeleellistä epätoivon taistelua? —

— — —

Mutta ei hän kuitenkaan vielä itseään lopeta.
Hän tahtoo koettaa vielä elää, joskin se on katkeraa.

Niin pyörsi hän kaupungille — jatkamaan epä-
toivoista taistelua olemassaolostaan.

Hän muisti, että on miljoonia muitakin ihmis-
lapsia, jotka elävät yhtä epävarmassa taloudellisessa
asemassa kuin hänkin ja jotka eivät itse ole syy-
paita kohtaloonsa. Syypää näiden onnettomien ase-
maan on vallitseva talousjärjestelmä, joka riistää
kansan pohjakerroksilta kaikki oikeudet ja jakaa
kaikki rikkaudet muutamille harvoille, yksityisille
keinottelijoille. Tämä väärä järjestelmä on vaan
kukistettava ja luotava sijalle uusi, kansan oikeuksia
takaava järjestelmä ja silloin ei kenenkään ihmisen

tarvitse elää alinomaisessa tuskastuttavassa epätoivossa.

Näitä asioita ajatteli nuori mies. Ja hän sai uutta intoa elämiseen. Hän alkoi uskoa, että joskus on koittava aika, minkä vallitessa kaikilla syntyneillä ihmisillä ennen kaikkea on oikeus elää, mikä oikeus nykyään puuttuu miljoonilta köyhälistöluokan jäseniltä.

Mutta, että se tuo uusi aika mahdollisimman pian koittaisi, on jokaisen oikeudettoman ihmisen, jolla on rinnassa ihmissydän, ruvettava innostunein mielin edesauttamaan köyhälistön yhteistä asiaa — sosialismia.

Nuori mies, niin kurjaan asemaan kuin nykyinen järjestelmä oli hänet saattanutkin, päätti vast'edes uhrata kaikki voimansa sosialismin hyväksi, sillä siinä aatteessa, vaikka ennemmin useasti kevytmielisesti oli sitä halveksinut, näki hän nyt ihmiskunnan pelastuksen.

TYÖNUHREJA.

Oli yö. Kun kaivantopilli kimakasti kiljasi kahataoista, näytti kuin kuoleman varjo olisi peittänyt pienen kaivantokylän. Ei missään näkynyt ihmisliikuntaa. Kaivannon päällä olevasta konehuoneesta kuului yksitoikkoinen rattaiden surina ja suuren nostokoneen voimapyörän pyörinnästä jymisevä ääni. Mutta se oli kaivantokylän asujamille käynyt niin tutuksi, ettei se yön rauhaa häirinnyt. Rauhallisesti nukkuivat majoissaan päivävuoron kaivanto-orjat. — He lepuuttivat väsyneitä raajojaan, aamulla jälleen alkaakseen ponnistuksiin.

Vauhtipyörän hetken aikaa pyörittyä, ilmestyi kaivannon mustalle aukolle "keitsi", mistä työn täysi ulos iso lauma punaisen "oorin" tahrimia miehiä, kynttilät hatuissa loimuten. "Keitsi" painui jälleen pohjaan ja nosti ylös toisen kerran samansuuruisen annoksen miehiä. Kaikin kohta "keitsistä" päästyä kilvan kulkivat muuttohuonetta kohti, joka oli suuri tiilistä muurattu kasarmimainen huone likellä kaivantoaukkoa. Siellä eväskannuilleen kävivät. — He söivät puoliyö-aterian.

Sen perästä kävivät levolle. Pitkin penkkejä ja lattiaita loikomaan asettuivat nuo rapaiset, oorin likaamat miehet. Toiset kohta kallistuttua uneen vaipuivat, mutta muutamat alakuloisina piippujaan

sytyttivät ja pitkiä henkisauhuja puhallellen miettivät elämän ristiriitaisia kysymyksiä maailman menossa.

Eräaseen nurkkaan piippujaan polttelemaan asettuivat Hautalan Eemeli ja Petäjän Kassu. He olivat nuoria miehiä — ennen huolettomia ja iloisia, mutta nyt synkkämielisiä. Kassu oli naimaton, mutta Eemeli vuosi aikaa oli solunut avioliiton syliin. Siihen saakka oli hän elänyt "hulivili"-elämää, mutta kohta aviolittoon tultua täytyi alkaa vakavammin suuntaamaan asioita. Synkkämieliseksi tällä kertaa teki heidät retuinen työpaikka. Se oli eräs "stooپی", jota monia vuosia oli "runnattu timpraamatta." Viimeaikoihin saakka se oli näyttänyt jotakuinkin luotettavalta, mutta nyt tuntui katto alkavan "luuhistua". Kummaa narinaa pitivät irtautuvat kivet. Ne puhuivat selvää kieltä: "orjat, me tulemme kerran varmasti alas; hautaamme teidän ruumiinne allemme, lopetamme kurjat päivänne." — — — —

Tavallisesti olivat Eemeli ja Kassu nukkuneet yövuorolla puolistunnin. Nyt ei kumpastakaan häirinnyt uni. Melkein kadehtien katselivat toisia, penkeillä ja lattioilla, miten huolettomasti he nukuivat, kuinka rinnat ahdittomasti kohoilivat ja hengähdykset pullahtivat ulos; kuinka ne eivät tunteet tukahduttavaa ja pahanhajuista ilmaa huoneessa, vaan tietämättä mistään hautasivat kärsimykset unettaren utuiseen syliin.

Pitkiä eivät olleet puheet Eemelin ja Kassun

kesken. Jokunen koruton, synkkä sana tulkitsi kumpaisenkin mielialat. — Eemelille muistui mieleen, miten vaimonsa Hilda itkemään jäi kotiin, kun hän työhön lähtiessään kertoi työpaikan vaarallisuudesta, kuinka mahdollisesti voisi tämä lähtö olle viimeinen luotaan. Halusta olisi hän nyt itsensä pessyt ja rientänyt vaimonsa luo, kuivannut kyyneleet ja sulkenut syliinsä uskollisen Hildansa, mutta toiselta puolen puhui rautainen laki vastaan. Ee sanoi: sinun on mentävä maan alle, minä pakotan. Turha on kokonaan sinun paeta. Minä ulottun kaikkialle. Kaikkialla minä himoitsen työläisen verta. Minä imen heidän ruumiinsa nesteet ja tapan..... Jos voittekkin, orjat, yhden kohtalon väistää, kuitenkin minä vähitellen, hivuttamalla saatan teidät ennenaikaiseen hautaan.

Kassu tunsi samoja tunteita. Olihan hänelläkin siellä rukoatalossa "sydänkäpy", pieni, sinisilmäinen tytön tyllerö, jonka kanssa jonakin kauniina päivänä on luvannut "yhtä leipää" syömään ruveta. Mitä, jos murskaannun, eteensä on tuleva? — Kuinka monta kaipauksen kyyneltä pristuu niistä kirkkaista sinisistä silmistä? Oh! — Se olisi kauheaa... Mutta hän tunsi olevansa vanki, orja, jota näkymättömät rautaiset kahleet puristavat. Hän tunsi itsensä pakotetuksi painumaan — pian taasen — kaivannon mustaan kitaan — vaikkapa tietäisikin siellä ensimmäisenä syleilijänä olevan — kuoleman.

Vielä nämä ajatukset risteilivät heidän päissään kun kaivantopilli puhaltaa tömähytti yhtä. Ver-

kalleen alkoivat likaiset miehet kohoilemaan lattioilta ja peikeiltä. Sytyttivät kynttilät ja alakuloina marssivat kaivantoaukolle, mistä muutamassa minuutissa katosivat kaivannon mustaan aukkoon.

*

Eemeli ja Kassu viivytelivät tavallista enemmän oloa "saftilla", kun olivat "keitsissä" sille tansanteelle työntäytyneet, missä heidän työpaikkansa oli. Vihdoin täytyi kuitenkin alkaa meneskelemään työpaikalle.

— "Olisi se tainnut paras olla, kun täältä surman kidasta ainakin tämän yön olisi pois pysynyt. Kyllä se taitaa pian tulla alle", sanoi Kassu kun he olivat perille saapunueet. He työnsivät tyhjän "kaaran" perään ja alkoivat vyöryttää suuria rautamultamöhkäleitä sen täytteeksi.

— "Niinpä kyllä", virkkoi Eemeli hetken perästä, "mutta kukapa sen tietää, milloin se alle tulee. Voisi jos hyvin sattuu asettua "runnaamasta" ja kestää turvallisena monia aikoja. Paha nyt on työpaikkaansa jättää. Ympärillä on paljon joutilaita miehiä, kyllä ne tänne tulisivat halusta, jos me kieltäytyisimme."

— "Kyllä taitaa niin olla", myönteli Kassu.

"Kaaran täytettyään, istahtivat he hengähtämään kiviläjän päälle. Tarkoin kuuntelivat katossa olevaa ritinää ja ratinaa. Kynttilöiden himmeässä valossa, eivät he nähneet muuta, kuin toistensa rautamullan punaamat kasvot ja ryysyihin puetut vartalot. — Tukahduttavan ilman vaikutuksesta oli

heidän hengityksensä syvää läähättämistä. Välistä sekin taukosi ja silloin tuntui kuin kuoleman hiljaisuus olisi vallinnut kaikkialla. Silloin aina pelko oli suurin, tarkkaavasti kuuntelivat ja katselivat ympärille, mutta mistään tuntui mahdottomalta selvää saada.

Hetken tarkastettuaan asemaansa, he alkoivat taasen "kaaraa" täyttää. "Trammarit" olivat hakeneet ensimmäisen pois. Tuntui kuin pelko olisi heidän rinnoistaa jo väistynyt. "Tulkoot vaan kivet, jos tulevat; muu ei auta, koettaa täytyy." Melkein vihan vimmassa he alkoivat "oori"-lohkareita vyöryttää ja pirstoa. Mutta silloin yksi rahdus ja heidän kynttilänsä sammuiivat. Suuria maankappaleita alkoi vyörymään. Hätäntyneinä huusivat he, juoksivat minkä jaksoivat, mutta samassa — tuli kaikki alas, haudaten, murskaten ja pieniksi pirstaleiksi lyöden alleen. Sinne jäivät nuoret, rohkeat ja elinvoimaiset miehot. Silmänräpäyksessä sammui elämä, sekoittuivat ruumiit kivien ja soran sekaan...

*

Seuraavana aamuna, kun yövuoron miehet ylös nousivat, alkoi tieto Eemelin ja Kassun hautautumisesta levetä ympäri kaivantokylää. Hilda oli noussut tapansa mukaan tänäkin aamuna aikuisemmin ylös lämpimän kahvin kanssa Eemeliä odottamaan. Tuskalliseksi alkoi hän jo käydä, kun ei

Eemeliä tavalliseen aikaan alkanut kuulua. "Jotakin on tapahtunut, jotakin kamalaa, kolkkoa!" Hän katkerasti itki jo sitä ajatellessaan. Mutta kun Eemeliä ei kuulunut, yhä valtavammaksi pelkonsa kävi. — Hän juoksi ruokataloon, missä Kassu oli asunut. Synkän näköisenä sieilä istui miesparvi. Kassua ei näkynyt. Silloin muuan vanha kaivantomies kertoi hänelle koko asian alastomuudessaan. "Siellä ovat murskautuneina kiviröykkiöiden alla. Jumala ties', saadaanko ylös luun kappalettakaan", lisäsi kertoja kylmäverisenä lopuksi.

Hilda oli tuskaan pakahtua. Toisessa huoneessa näki hän myöskin nuoren kalpean tytön itkevän. Hän näytti jo itkeneen itsensä kuivaksi. Ikäänkuin suurina veripalloina häämöttivät ne ennen loistavat silmät. He ymmärsivät toisiaan. Hilda riensi hänen kaulaansa, yhdessä lähtivät kaivanto-aukolle; sen mustaan kitaan tuijottivat ja — parkasivat kuin linnun pojat, joilta emo on riistetty. Pyörtyneenä kaatuivat maahan... Kaikki on lopussa, kaikki on mennyt...! —

Vanha kaivanto-"supi" tuli lohduttamaan näitä naisia. Hän oli tyypillinen kapitalisti, joka tarpeen tullen osasi "sääliäkin". Hilda ei saattanut kuunnella häntä. Tukkaansa riistäen huusi:

"Konnat, olette ryöstäneet ja tappaneet minulta miehen. Kuinka paljon haluatte kärsimyksiä saada aikaan, roistot? Miksi ette pane pappianne lukemaan maahan orjianne, niinkuin Siperian

pakkotyöläisille tehdään! Te ette sääli meitä; te himoitsette uusia uhreja...”

“Se on tullut hulluksi.”

Viikon perästä nostettiin kaivannosta ylös muutamia eristettyjä ruumiinosia. Niitä soviteltiin kahden kirstuun, mutta mahdotonta oli niistä tuntea kumpi Eemelin ja kumpi Kassun ruumis oli. Pääkalloista oli nuljaantunut nahka ja liha pois ja teräviä kivenkappaleita tunkeutunut aivoihin. Kumpaisestakin ruumiista oli kädet irtaantuneet. Summa-kaupalla pantiin ne kirstuihin ja kuljetettiin hautausmaahan.

Ne olivat työnuhreja.